

Přítomnost

ROČNÍK XI

V PRAZE 26. ZÁŘÍ 1934

Za Kč 2.—

Státní finance v roce 1933

B. PALKOVSKÝ

Mládež bez naděje a perspektiv

O. WEISL

Montáž ze sjezdu spisovatelů v Moskvě

Švehla, jak myslil a mluvil

Psychotechnikové sněmovali

INGLMAYER

Ještě o „Přítomnosti“ a katolictví

F. PEROUTKA

Smlouvy dvoustranné a mnohostranné — Žvanil ruský generál před panem Hoffmeisterem — nebo co?

Zase jeden odešel — 4·50 Kč a tři měsíce — Zasloužila česká filmová režie úspěch?

Shakespeare protihitlerovsky — Franština a angličtina po česku — Je to bída jen naší levice?

Čeští umělci a Paříž — O původnost v českém umění — Má katolictví vyhráno?

Je to příběh, který by dovedl strhnouti iž přímo sám sebou, příběh plný smyslného rozvolání, jak je známe jen z nejkrásnějších stránek Šrámkových, obklopený nádherou přírodní scenérie.

F. V.

KŘÍŽ

SRDNATÁ

MARÍNA

ROMÁN DOPORUČENÝ I. MÁJOVOU LITERÁRNÍ SOUTĚŽÍ

Brož. 22 Kč, váz. 34 Kč

U K N I H K U P C Ů

FR. BORO VÝ - PRAHA

MILOVNÍKŮM VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

DOPORUČUJEME VZÁCNÝ TISK,
VYDANÝ V OMEZENÉM POČTU 180
VÝTISKŮ KLÁŠTEREM CISTERCIÁCKÝM

PASIONÁL MISTRŮ VYŠEBRODSKÝCH

Z PERA

Dra Ant. Friedla

*Kniha je bezvadně vytisknuta Státní tiskárnou
a obsahuje dokonalé reprodukce vzácných obrazů
starých českých mistrů z kláštera vyšebrodského*

Cena výtisku Kč 300.-

U knihkupců

FR. BORO VÝ - PRAHA

16. SEŠIT DÍLA
LVA TROCKÉHO

DĚJINY RUSKÉ REVOLUCE 1905—1917

PŘINÁŠÍ KAPITOLY: Dokončení předmluvy k druhému dílu ● Zvláštnosti vývoje Ruska ● Carské Rusko ve válce ●

SEŠITY PO KČ 3·90 DODÁ KAŽDÝ KNIHKUPEC A FR. BORO VÝ-PRAHA

OBSAH 38. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: KAREL ČAPEK: Co jsem chtěl říci. — F. PEROUTKA: Zamrzlý tón z Prášilovy trouby. — Zamožný člověk bez existence. — Baťa — živnostníci — konsumenti. — Montáž ze sjezdu spisovatelů v Moskvě. — JIŘÍ POKORNÝ: Potěmkin, zvaný Inturist. — O původnost v českém umění. — Kapitola z politické morálky. — Má katolictví vyhráno? — Konsumenti mezi dvěma výrobci. — Už nejste pro svobodu podnikání? — Hlinkovy řeči k Čechům. — O tom zapomenutém plánu. Politika a margarin. — Co významného se stalo první zařijovou neděli.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BORO VÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18
Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622
PŘEDPLATNÉ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,
NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—
Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10/1 1924
Podací úřad Praha 25
TISKEM KNIHTISKÁRNÝ ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA 62

Přítomnost

ROČNÍK XI

V PRAZE 26. ZÁŘÍ 1934

ČÍSLO 39

Státní finance v roce 1933

Národní shromáždění dostalo účty o státním hospodářství za rok 1933. Musí býti pochválen Nejvyšší účetní kontrolní úřad, že účty vyhotovil včas, takže jsou k dispozici před zhotovením rozpočtu na rok 1935. Byla to jistě veliká práce, ale je to zjev velmi potěšitelný, poněvadž znamená pořádek.

Účet státní pokladny vypadal takto:
(v milionech Kč)

	1929	1930	1931	1932	1933
Počáteční hotovost	1.673	2.011	1.345	1.033	595
Příjmy celkem (na rozpočet i mimo rozpočet)	12.647	12.060	14.888	12.913	12.125
Výdaje celkem	10.636	10.715	13.855	12.318	11.498
Konečná hotovost	2.011	1.345	1.033	595	654

V příjmech roku 1932 je obsažena francouzská půjčka, která vynesla více než je konečná hotovost, a v příjmech 1933 půjčka práce, která vynesla přes dvě miliardy, takže konečná hotovost je vlastně velmi malá a znamená, že půjčka práce je vyčerpána. Jak uvidíme dále, byla půjčka práce vyčerpána dvěma protipoložkami: splátkou starých dluhů (1442 milionů) a zálohou na regulaci kursu cenných papírů (467 milionů), celkem 1909 milionů.

V ý š e s c h o d k u.

Rozpočet předpokládal pro rok 1933:

	mil. Kč
Příjmy	8.634
Vydání	8.632

Skutečně činily v roce 1933:

Příjmy	7.355 o 1.279 méně
Vydání	8.885 o 253 více
schodek ca. 1.530	

K těmto skutečným příjmům a vydáním nutno připočítati příjmy a vydání nepreliminovaného hospodářství na základě zvláštních právních titulů. Ty činily: příjmy 701 k tomu řádné příjmy per 7.355, celkem 8.057 milionů; vydání 655 milionů, k tomu řádné vydání per 8.885, celkem 9.541 milionů; schodek 1.484 milionů Kč.

Z příjmů per 701 milionů Kč byla opatřena úvěrovými operacemi částka kolem půl miliardy (506 milionů), které najdeme v kapitole o státním dluhu mezi přechodnými dluhy.

Hospodářství mimo rozpočet vykazuje výdaje ve výši 1.910 milionů, takže s připočtením schodek per 1.484 milionů, činí schodek 3.394 milionů.

Na úhradu tohoto schodek bylo nutno opatřit příjmy mimo rozpočet, a ty činí 3.477 milionů. Je mezi nimi půjčka práce 2.010 milionů, zbytek je výnos různých úvěrových operací a výnos záloh asi 356 milionů Kč.

Proti tomu jsou však na výdajích mimo rozpočet splátky dluhů ve výši 1.442 milionů a záloha daná Zemské bance na regulaci kursu státních papírů asi 467 milionů. Součet těchto sum se kryje asi s výnosem půjčky práce; je vidět, že naše hospodářství již na

půjčku práce nestačilo, že ji neztrávil. Na novou vnitřní půjčku není tedy vůbec pomysleno, skončila by ještě větším nezdarem.

Nyní několik číslic ke srovnání a k posouzení, kde by ještě bylo dosaženo úspor.

	mil. Kč
Osobní vydání pro státní správu činí	2.547
osobní vydání státních podniků	2.217
celkem státní zaměstnanci vyžadují	4.764

Proti rozpočtu bylo zde ušetřeno 71 milionů a sice u skupiny první.

Nezaměstnaní stáli 658 milionů podle rozpočtu, a k tomu překročení 180 milionů, celkem na nezaměstnané 838 milionů Kč.

Státní příjmy byly menší o celých 15%, než předpokládal rozpočet. Státní podniky odvedly proti rozpočtu o 652 miliony méně, spotřební daně vynesly o 240 méně, obrátová daň o 196 méně, cla o 180 méně atd.

Ze státních podniků vykazuje největší příjem tabáková režie a sice asi 1.300 milionů Kč, proti tomu státní dráhy končí deficitem skoro 850 milionů. Pošty končí malým deficitem per 4 miliony, připočteme-li však poštovní spořitelnu se ziskem asi 13 milionů, není pasivum tak veliké. Rozpočet ovšem počítal u tabákové režie se ziskem 1.540 milionů, u státních drah s deficitem 490 milionů a u pošt se ziskem 54 milionů Kč.

Státní doly a hutí vynesly pouze 18 milionů proti rozpočtovým 65 milionům.

Bolestná kapitola je ztráta 39 milionů v hospodářství státních lesů a statků. Rozpočet počítal s nepatrným příjmem půl druhého milionu, přes to objevil se značný deficit i když proti loňským 63 milionům o něco menší. Tento odstavec zasluhoval by delší úvahy; státní lesy a statky tvoří ohromné komplexy, na kterých se dříve hospodařilo s dobrými výsledky.

N e d o p l a t k y d a ň o v é

	činí	mil. Kč
při přímých daních		2.174
u daně obrátové		1.567
u spotřebních daních		158
u poplatků		924
u samosprávných přírážek		1.590

Pak jsou ještě menší skupiny, celkem činí nedoplatky asi 6.412 milionů Kč.

Otázka nedoplatků daňových je velmi nesnadná. Byly a budou, bylo by jen účelno vědět, zda tyto nedoplatky jsou dobytne, či zda tyto vysoké cifry jsou jen výsledkem technického procesu, zda postupem času z knih nezmizí tím, že jsou většinou určeny k odpisům. Každý, kdo zná komplikovanost ukládacího řízení ví, jaké nebezpečí se v této poloze skrývá. Není to vinou finanční správy, která musí daňové nedoplatky účetně vésti tak dlouho, dokud nejsou pravoplatně odepsány, ačkoliv již ví, že tyto nedoplatky jsou nedobytné. Četné úpadky v nynější kritické době nesporně zvětšují tyto problematické nedoplatky.

p o z n á m k y

Smlouvy dvoustranné a mnohostranné

Přesvědčení, že je za každou cenu nutno zachovat mír, stalo se po válce jedním z dogmat mezinárodní politiky. Svět si dokonce za tím účelem zřídil zvláštní organizaci — Společnost národů. Touha po míru pronikla tak mocně světové veřejné mínění, že se po roce 1918 nenašel ještě ani jeden stát — i když se mnohé sebe více holedbají svým „dynamismem“ — který by měl odvahu prohlásit, že o mír nestojí a že si své úcty se sousedy hodlá vyřizovat válkou. I státy, na něž se po celém světě prstem ukazuje jako na zdroje válečného nebezpečí, zaklínají se svorně s ostatními pevným odhodláním nesáhnout nikdy k válce. Přes to válečnická nálada mnohde je, ale projevuje se způsoby velmi subtilními. Jedním z nich jsou útoky na Společnost národů a všelijaké diplomatické podkopy, kladené pod její základy.

Některé státy prý došly k poznání, že Společnost národů se dobře nehodí k zachování míru. Obecná smlouva, na níž Společnost spočívá, prý není k ničemu. Je prý potřebí něčeho daleko účinnějšího, a to jsou dvoustranné smlouvy o neútočení, uzavírané od případu k případu mezi sousedy. Nejnovějším hlasatelem této teorie je nyní Polsko, které uznalo za vhodné i v tomto ohledu posílit učení největšího pacifisty tohoto století, Adolfa Hitlera. „Gazeta Polska“ přinesla 19. září článek, v němž tuto doktrínu rozvádí na příkladech. Její argument zní asi takto: podívejte se, vážení čtenáři, na poměr Polska a Německa; oba tyto státy byly členy Společnosti národů, oba byly vázány Paktem, a co to všechno znamenalo pro jejich dobré sousedské vztahy? Svářily se jen což a zásahy Společnosti národů, zejména v otázce ochrany menšin, jenom otravovaly ovzduší; a podívejte se teď; obrátili jsme se oba ke Společnosti národů zády, sedli jsme si k zelenému stolu, a výsledek? Desetiletá smlouva o neútočení a znamenitý sousedský poměr. Z čehož plyne mravní naučení: Nechte být Společnost národů a domluvte se sami mezi sebou.

Zdá se nám, že logická správnost obecného závěru, jež tu polský list vyvozuje, jest velmi pochybná. Řekli bychom, že účinnost a úspěšnost jakékoli smlouvy nezaručuje tolik její forma, jako spíše dobrá vůle smluvních stran domluvit se a zachovávat to, co bylo smlouveno. Jestliže to mezi Německem a Polskem nedělalo dobrotu, pokud byly oba tyto státy vázány jen obecným Paktem Společnosti národů, znamená to prostě, že u nich tehdy takové dobré vůle nebylo. A jestliže se nyní tato dobrá vůle dostavila, neplatí to patrně z dvoustranné smlouvy, k níž se oba státy odhodlaly, nýbrž z rozhodnutí, že je třeba udělat starému nepřátelství konec. Smlouva je jenom kus papíru, a papír, jak známo, nemá magické moci, dělat z nepřátel přátele. Takovou moc má jen opravdové odhodlání živých lidí. Věc daleko není tak jednoduchá, jak nám ji polský list líčí. Polsko i Německo kdysi podepsaly papír, jenž se nazývá Pakt Společnosti národů, a teď nás s pohoršením ujišťují, že to nic nepomohlo. Ale jestliže nepomohlo, co to znamená jiného, než že Polsko a Německo nebraly příliš doopravdy to, co na tom papíře bylo napsáno? Ten papír za to nemůže. Snad smíme posloužit ještě jiným případem. Také Polsko a Československo kdysi podepsaly podobný papír. Pár let to mezi nimi jakžtakž šlo, ale letos najednou se objevily jakési rozmršky. Co se to stalo s nešťastným papírem? Neřídili jsme se sice do archivu Společnosti národů, ale vsázíme sto proti jedné, že tam papír leží v témže stavu jako před rokem. Z čehož si dovolujeme usuzovat, že příčiny nesnázi sluší hledat někde jinde.

Máme však jakousi vlastní domněnku o tom, proč najednou tolik stoupají v oblibě smlouvy dvoustranné a proč se tolik pohrdá mnohostrannými. Jest velice jednoduchá a zakládá se na docela prostém pozorování z obyčejného života. Chceme-li s někým něco ujednat tak, aby o tom nikdo jiný nevěděl, mluvíme s ním mezi čtyřma očima. Je to metoda velmi osvědčená tam, kde jde o věci, jež by dobře neslyšely světlo veřejného mínění. Při každém jednání se obyčejně navzájem něco bere a něco dává. Někdy jsou to věci docela nevinné anebo statky ideální. V takovém případě se doporučuje učinit o nich zmínku i ve smlouvě samé a uvést podstatu transakce ve veřejnou známost. Dobře to působí a přesvědčuje to o čistotě pohnutek obou smluvních stran. Někdy však se vyměňují věci povahy poněkud odiosní. Tu

Snad by stálo za pokus zavést účet dubiosních, pochybných pohledávek. Muselo by býti ponecháno úvaze berních správ a berních úřadů, které z pohledávek mají býti zaneseny na účet dubios. Takovým účtem, který by sloužil jen účelům statistickým, by se získal velmi cenný podklad pro posouzení této závažné položky nedoplatků. Venkovské úřady znají dobře poměry, vědí obyčejně přesně, co je dobyté a co nikoliv. Ve velikých městech byly by potíže. Byla by to však jediná cesta, jak vnést do temnoty a zapletenosti této skupiny státních pohledávek trochu světla.

Konečně nejdůležitější kapitola, jak vypadá

s t á t n í d l u h :

Státnímu dluhu přibylo milionů:

Půjčka práce	2.010,3
Nová emise pokladničních poukázek	1.062,0
Vyúčtování IV. státní půjčky	33,4
3% odšk. dluhopisy	3,4
Náhradní renty	74,0
Železniční dluhopisy	2,6
Půjčka státních lázní	2,0
Společná pokladna v Paříži	13,4
Celkem	3.201,1

Státnímu dluhu ubylo milionů:

z vnitřního založeného	460,3
z vnitřního přechodného	708,1
ze zahraničního	52,1
ze státovkového	93,1
Celkem	1.313,5

takže státní dluh se zvětšil o 1.887,6 milionů Kč a činí 37.324.700.000 Kč. Zahraniční dluhy činí 6.978 milionů Kč, což možno označiti za stav velmi příznivý a jediný světlý bod v těchto smutných číslech.

Státovkový dluh ve výši 2.593 milionů nemusí nám dělat starost, horší jsou přechodné vnitřní dluhy ve velmi značné výši 4.440 milionů. Z přechodných dluhů podařilo se uhraditi pouze 708 milionů, proti tomu jich opět 1062 milionů přibylo, takže se v roce 1933 přechodný dluh zvýšil o 354 milionů Kč. To je zjev velmi málo potěšující.

Kdyby byly normální poměry, pak by k řádnému hospodaření stačilo, aby přechodné vnitřní dluhy ve výši asi 4 miliard Kč byly proměněny v řádný, založený dluh. V první řadě měla by býti tato státní půjčka umístěna na trhu domácím. To je ovšem zcela vyloučeno, nemáme prostě tento kapitál na domácím trhu k dispozici. Druhý způsob konsolidace by byla půjčka zahraniční. Tato půjčka by sice nebyla zásadně nemožná, ale bude jistě velmi obtížno ji získat. K tomuto špatnému roku 1933 přistoupí opět špatný rok 1934. Nebude zde již rezervy v půjčce práce a tak se nám teprve za rok ode dneška objeví obtíže našich financí v celém rozsahu.

Situace státních financí.

je obtížná, ale není zoufalá. Konsolidační půjčkou mohly by finance býti dány do pořádku. Dávat je do pořádku tiskařským lisem Národní banky by znamenalo situaci jen zhoršovat, poněvadž stěžejní vadou každé inflace — o nic jiného by nešlo — je, že jednou dojde nutně ke konci, že měnová jednotka stane se časem úplnou nulou.

B. Palkovský.

pak je zas lépe o nich před veřejností pomlčet, strčit si je někde za dveře z ruky do ruky a oznámit pak jenom kulatými slovy výsledek jednání. Obecně řečeno: způsob jednání vyplývá z povahy předmětu, o němž se jedná. Dvoustranná mezinárodní smlouva je něco podobného jako jednání mezi čtyřma očima. Kdo tento způsob příliš horlivě propaguje, budí podezření, že se chce smlouvat o něčem, co by druzí neradi viděli. Je sotva náhodou, že se pro dvoustranné smlouvy nadchly státy fašistické a polofašistické. Státy demokratické dají bezpochyby vždycky přednost smlouvám mnohostranným a obecným, protože mnohostrannost tu znamená možnost kontroly, možnost záruky za do-
držení a vyloučení tajnůstkářství. Z. S.

Žvanil ruský generál před panem Hoffmeisterem — nebo co?

Čteme v komunistické „Tvorbě“: „To přijímání (Ruska do Společnosti národů) ukázalo, že SSSR je jediným velkým a upřímným činitelem míru, kdežto ostatní státy, státy kapitalistické, jsou pro mír buď jen přechodně nebo mají na prvním bodu svého programu válku.“ — Jak se to ukázalo, není z článku dosti jasno, ale připomíná nám to, že už dávno jsme se chtěli na něco zeptat p. Adolfa Hoffmeistra.

On, jak známo, je nyní velmi aktivním činitelem na všech protiválečných konferencích, které v Evropě pořádají komunisti. Mírových manifestů podepsal jen o málo méně, než napsal článků. Ukazuje (podobně jako „Tvorba“) na sovětské Rusko jako na jediného opravdového mírového činitele. Tomu dobře nerozumíme. Buď to p. Hoffmeister nečte ani svých vlastních knih, nebo je tu nějaká jiná záhada. Pokud se pamatujeme, popsal ve své knížce o Rusku jakýsi svůj intimní rozhovor s jedním z generálů rudé armády (jakmile přijede do Ruska, vždy tam intimně hovoří s veličinami). Ten generál mu prý řekl (nepamatuje si to doslova, ale takový byl smysl): dobře, teď je pokoj, ale až dokončíme pětiletku, až se vyzbrojíme, pak se vrhneme na Evropu a nic nás neudrží; rozbijeme ji.

Jestliže toto rudý generál skutečně řekl, je p. Hoffmeister ochoten dopsat v zájmu pravdy soudružské „Tvorbě“ a upozornit ji, jak velice se mylí, vidouc v Rusku „jediného velkého a upřímného činitele míru“? A je sám ochoten, na základě informací, jež získal v Moskvě a nám sdělil, zahrnout také sovětské Rusko mezi ony činitele, kteří mír ohrožují a kteří „jsou pro mír jen přechodně“? A není-li ochoten, tedy proč? Jménem čtenářů, kteří četli i jeho knížku o Rusku i jeho pacifistické projevy, a nedovedou si dát dohromady, co se tu i tam dověděli, slušně ho prosíme o vysvětlení. —fp—

Zase jeden odešel

Národní demokracie od posledních voleb nemá štěstí; odešel z ní Kurtyak, odešel Rázus, odešel Hudec a nyní odchází Ivanka. Příčiny jsou jednoduché; Ivanka nesouhlasil s opoziční politikou strany, zejména s jejími námluvami u luďáků; vždyť to byl Ivanka, kterému nutno přiznati velkou část zásluhy o rozvinutí případu Tukey, jehož „vacuum iuris“ byli ochotni pražští národní demokraté považovati za nevinné filosofování. Ivanka nesouhlasil — již dříve — s celou tou t. zv. protihradní kampaní, kterou si národní demokracie chtěla pomoci na nohy. Posléze — v poslední době — se rozcházel Ivanka se svojí stranou v názorech na obilní monopol. Národní demokracie do obilního monopolu bušila hlava nehlava, a hlavně lkala nad tím, jak obilní monopol poškodí slovenského sedláka. Ivanka měl názory jiné. Seděl ve Slovenské obilní společnosti. Odchod Ivanky z národní demokracie znamená velkou ztrátu pro tuto stranu, zejména na Slovensku, kde Ivanka byl jedním z těch málo lidí, kteří mohli býti mostem mezi slovenskou inteligencí a národní demokracií. — Odchod jeho ukazuje, jak taktika národní demokracie v poslední době naráží na nesouhlas ve vlastních řadách této strany. Svého času i poslanec Špaček se postavil proti tomu, jak strana chtěla devalvace použít k stranické agitaci. Ale radikálně opoziční taktika, kterou provádí posl. Hodač, nenachází souhlasu ani v těch kruzích, které posl. Hodač zastupuje. Není potřeba, aby průmyslník měl velký politický rozhled, aby poznal, že politika Hodačova, vedoucí na jedné straně k Hlinkovi a na druhé straně k Stříbrnému jest vším jiným, jen ne politikou, která by skutečně mohla pomoci průmyslu. Střízlivý průmyslník dobře ví, že politika, kterou si chce získati národní demokracie sympatie ulice, mu nepomůže. Ví, že těžko jest chodit k ministrům a ministerskému

předsedovi, žádat to či ono pro průmysl — a není toho málo — a při tom trískat do vlády. Průmyslníci vrtí hlavou nad politikou, kterou dělá posl. Hodač; ale s druhé strany vlastenci ovlivnění tiskem posl. Stříbrného — a ten čtou národní demokraté nejvíce — nemají rádi posl. Hodače, protože je jim ztělesněním závislosti strany na Svazu průmyslníků. Posl. Hajn jistě nemůže zapomenouti, že Viktor Dyk nechtěl podati posl. Hodačovi ruku. Posl. Hodač má v ruce tisk strany; ale co jest platný tisk strany, když příslušníci strany čtou tisk poslance Stříbrného. Posl. Hodač má před sebou cíl: 500.000 hlasů pro národní demokracii. A Ivanka v té době odchází. Nepěkné znamení. V. G.

4.50 Kč a tři měsíce

Zřízenec odcizil na nádraží balíček v ceně 4.50 Kč a dostal za to tři měsíce. To byl případ za soudní síně, který vzbudil velkou pozornost a téměř souhlasné stanovisko: jaká nepatrná cena odcizeného balíčku! Jak velký za to trest? Bylo by pohodlné poddati se proudu veřejného mínění, viděti jeho případ zničené existence, ale případ není tak jednoduchý. Máme s úvahami o vině a trestu počítat teprve tehdy, když ukradená věc začíná míti již slušnou cenu? I kdybychom chtěli přehlížeti případy, kde jde o maličkosti, těžko bychom dospěli k nějakému jednotnému měřítku. Odcizená pětikoruna ve velkém obchodě se cítí jinak, než pětikoruna odcizená z kapsy chudákovi, který má právě tak na libeňskou noclehárnu. A přihlédneme-li k tomu, že v tomto případě se jednalo o zneužití úřední moci, poznáme, že jest tu možnost velkého množství odstínů, takže se v jednotlivých případech můžeme dostat k tomu: lex dura, sed lex. Zákon tvrdý, ale zákon.

Na druhé straně by nebylo dobře přecházeti přes to, že veřejné mínění si vytvořilo — všude, nejen u nás — svůj názor o malých zlodějích, které všíme, a velkých, které nevěšime, nýbrž atd. Nic by tu nepomohlo k lepší výchově veřejného mínění, než kdyby i tam, kde se jedná o velké zpronevěry, následoval trest pokud možno brzy za zjištěním viny. Jest přirozeno, že vina v takových případech se zjišťuje daleko složitěji, obtížněji, než když někdo ukradne housku nebo pětikorunu. To jest pravda; ale ne proto, abychom se chtěli líbiti veřejnému mínění, ale abychom je nezabavovali víry v lidskou spravedlnost, musíme usilovati o to, aby se rychle a přísně jednalo i tam, kde jde o velké. Jak dlouho jest tomu, co byla katastrofa na dole Nelson? Kdy se dozvíme, kdo jest vinen a kdo jest nevinný? V. G.

Zasloužila česká filmová režie úspěch?

Málokdy vzbudila v našem večerníkovém tisku některá filmová událost tak nezasloužené velký ohlas, jako letošní benátské filmové „Biennale“, o němž jsme zde již referovali. Onen přehnaně velký zájem o tento podnik, dokonce i u našeho bulvárního tisku, jindy tak ostantativně ke kultuře a ke všemu, co by s kulturou mohlo souviseti, nevšimavého, lze odůvodnit jedině tím, že potlesk, jímž nevyočitatelné festivalové obecenstvo odměnilo několik českých filmů, byl zase jednou vhodnou zámlinkou k „všennárodním oslavám“ vítězství českého ducha“. Jisté, že úspěšná účast našich footballistů na římském mistrovství světa byla pro tento druh tisku a jeho čtenářskou obec vítanějším soustem, jisté, že lochnesská příšera si zaslouhuje stále ještě lepšího umístění než zpráva o mezinárodním úspěchu českého filmu, jisté, že také konkurence dá raději přednost sensačnějším sensacím jako na př. interviewu s čsl. rekordmanem v jezení švestkových knedlíků, ale právě měsíc srpen — kdy se benátské filmové „Biennale“ konalo — byl proti předchozímu červenci tak chudý na politické a zejména kriminální sensace, že zprávy domácích i italských tiskových agentur o úspěších českého filmu v Benátkách přicházely právě vhod.

Filmové „Biennale“ však koncem měsíce srpna skončilo, a může-li nás tu vůbec ještě něco zajímat, jsou to konečné výsledky, k nimž dospěla umělecká jury a konečné rozdělení cen a odměn autorům nejlepších z předvedených filmů. Tři týdny potřebovali páni z předsednictva „Biennale“ a delegáti Mezinárodního ústavu pro výchovný film v Římě, aby spolu s nejmenovanými zástupci italského tisku posoudili předvedené filmy a zlikvidovali tak tuto, sice kulturně a umělecky jen málo významnou, obchodně však neobyčejně zdařilou manifestaci soudobé úpadkové mezinárodní filmové tvorby. Výsledek třínedělního přemýšlení členů benátské

jury je pro mnohé snad překvapující, pro ty, kdo si byli od počátku vědomi převládajících zde obchodních zájmů, je však samozřejmý: pro jistotu — „aby se nikdo neurazil“ — byly příznivě klasifikovány snad všechny filmy, předvedené v Benátkách. Hlavní dvě ceny Mussoliniho byly přičteny jednak skutečně nejlepšímu filmu festivalu — anglickému polodokumentárnímu filmu amerického režiséra Roberta Flahertyho „Muž z Aranů“, jednak nejlepšímu domácímu filmu soutěže — dramatu „Tereza Confalonieri“.

Nechceme se zde detailně zabývat celou onou benátskou „cenovou“ inflací. Nás tu může zajímat jediné to, jak z celkové klasifikace vyšel český film. Ten, kdo očekával podle nadšeného způsobu psaní nejenom našeho, ale i celého italského tisku a podle skutečně velmi příznivého přijetí Machatého „Extase“, Rovenského „Řeky“ a Plickovy „Země spieva“ vybíravým italským obecněním, nějaké mimořádné ocenění české filmové práce, bude asi rozhodnutím benátské jury zklamán. Ne snad, že by český film vyšel jen s nějakou bezvýznamnou cenou pro útěchu, ale „cena města Benátek“ udělená „en bloc“ českému filmu za nejlepší filmovou režii, je příliš neurčitým a příznejším si to i velmi nezaslouženým jeho oceněním a vůbec nevystihuje skutečné hodnoty filmů, které českou filmovou produkci v Benátkách reprezentovaly. Chceme-li přihlížeti i k jejich výjimečnosti, nemůžeme než prohlásit, že český film si zaslouhuje vše jiné než ocenění své „filmové režie“. Zní to přímo groteskně, dostávají-li tu čeští filmaři náhle pune režisérské geniality, ačkoliv z trapných dlouholetých zkušeností dobře víme, že výsledky práce právě našich filmových režisérů nebývají zpravidla těmi nejhodnějšími objekty k nějakému uměleckému hodnocení vůbec, nadtož pak pro udělení hlavní ceny v mezinárodní filmové soutěži. Vždyť Slavínský, Innemann, Binovec a spol. jsou přece také, a to dokonce těmi předními reprezentanty toho, co bylo v Benátkách označeno a oceněno jako „česká filmová režie“. Zaslouhaly-li si ony tři české filmy, předvedené v Benátkách (čtvrtý, Trnkova „Bouře nad Tatrami“ byl přece jen pouhým experimentálním dodatkem) nějakého ocenění — a rádi konstatujeme, že v oné bídně obleslané soutěži si ocenění zaslouhaly — pak to mohlo být jediné při hodnocení jejich individuálních kladů: tematiky, fotografie, hudby atd. Česká filmová režie je sice případ sám pro sebe, ale ten rozhodně do kapitoly o rozdělování cen a odměn v mezinárodní filmové soutěži nenáleží; leda snad při event. záporném hodnocení. Je opravdu škoda, že producenti stoprocentně českého Innemannova filmu „Hudba srdcí“ neposlali tento nejnovější klenot naší filmové tvorby také na benátské „Biennale“, tak jak původně zamýšleli. Neškodila by ostuda s jeho předvedením před tamním obecněním ani trochu odmítavé kritiky v italském tisku. Bylo by to jen donutilo členy jury k tomu, aby ony tři hodnotné — tedy výjimečné — české filmy klasifikovali individuálně podle jejich výjimečných hodnot, hodnot, které ovšem nemají nic společného s českou filmovou režii „en bloc“.

J. Brož.

Shakespeare protihitlerovský

Naším velkým divadlům se vytýká kde co, zejména však nedostatek hodnotného repertoáru a provozování tak zvaného bulvárního braku. To bychom jim měli všechno prominout a měli bychom jim popřát, aby hrála co se jim zlíbí, jen pokud je to zajímavé: než aby hrála špatně Shakespeara nebo O'Neilla, ať hrají raději dobře Savoira. Od feuilletonisty nežádejme politických úvodníků a od soudnickáře filosofických studií: má-li naše divadlo síly jenom na „Různé zprávy“ a na reportáž, nechťjme od něho duchaplných essayí. Měli bychom tedy našim divadlům prominout konvenční repertoár, jen kdyby jej alespoň hrála dobře. Ale naše velká divadla jej hrají k smrti nudně. Stačí, podíváte-li se namátkou třeba na to, jak hrají Pagnolova „Topaze“ v letícím tempu a lehounce v Paříži a jak strašně vlekle, nudně a těžkopádně se předvádí u nás. O Shakespeareovi se už vůbec nedá mluvit.

A tu se podívejme na jednoho Shakespeara, na „Kupce benátského“ v malém divadelku a budete zase soudit optimističtěji o vyhlídkách divadla. Nevím, proč se o této inscenaci u nás psalo jako o „dramaturgickém omylu“: bylo by spíše na místě mluvit o ní jako o jednom z nejkurážnějších a nejzdařilejších dramaturgických pokusů. Je to prý představení „neshakespeareovské“: naopak, zdá se nám z neshakespeareovských, jež jsme v Praze viděli. Shakespeare sám nezacházal přece se svými anglickými ani italskými látkami ohleduplněji, než tu E. F. Burian zachází se story

o lichváři Shylockovi, kterou už i anglický autor přijímal z několikrát ruky a pozměňoval stejně libovolně. Co na tom, že tu figury samy ironisují orientální pohádku o třech skřínkách, z nichž olovená obsahuje portret krásné dámy, co na tom, že sám Shylock se tu ironicky zmiňuje o povídačce s librou masa: komedie se bez těchto dvou otřepaných motivů obejde velice dobře, a jak zajímá. Ať to zkusí některý jiný režisér inscenovat shakespearovskou komedii, která při rychlém tempu hry a bez paus tu trvá celé tři hodiny, a stejně udržet živý zájem a obejít všechny mrtvé body. Burianovi se to podařilo a čím skeptičtější jdeme na tento podnik, tím více nás přesvědčí jeho shlednutí.

Konservativní a feudální reakcionář, básník William Shakespeare tu nabyl sociálního smyslu a dostal několik aktuálních podrobností. Na čem však záleží: že neztratil nic na své básnickosti, na své fantasii, na svém rozmachu. Burianovská adaptace „Kupce benátského“ je nejen činem režisérským, je i činem básnickým: kdo pro samé ohledy na některé aktualisované detaily tohle nevidí, ten nevidí pro stromy lesa. V této interpretaci je komedie o boháči Shylockovi a jeho krásné dceři kapitolou o židovském velkokapitálu, jež je nenáviděn i pokřován, jež financuje všechno, dohodne se se svými politickými odpůrci, nenávidí je a dělá s nimi obchody (srovnejte s tím, že největšími podpůrci hitlerovských filmů v Československu jsou židovští importéři těchto produktů). Shylock neztratil nic ze své velikosti tím, že nevychází z historie poražen: jeho tragika je právě v tom, že se dohodne s těmi, kteří na něho plivají. Jeho dcera Jessika, sensuální a mondénní židovka, tu dokonce teprve nabyla profilu. Velkoobchodník Antonio se stal bezbarvějším: je to křesťanský velkopodnikatel, jež korumpuje držitele vládní moci, aby se zabezpečil proti změně státního systému. Porcie se stala dámou velkého světa bez morálních předsudků, skoro bychom řekli, že její scény v Nerissou tu jsou shakespearovštější než u Shakespeara. Kníže, v originále ušlechtilé bezbarvý, benátský dože, byl aktualizován nejnásilněji: stal se jakousi parodií Hitlera, vysvětluje nám tu autenticky a historicky věrně motivy třicátého června, jeho finanční situace odpovídá hospodářskému postavení dnešního Německa a jeho proslovy k lidu, poměr k „Helvetii“ a ke zbrojení jsou průhlednými jinotaji. Proti všem těmto negativním typům potřebovala úprava i dvou typů pozitivních: stal se jim křesťan Launcelot Gobbo a žid Tybalt, dva chudáci, utiskovaní, bití, kteří přijdou vždycky o všechno.

Jsou tu násilnosti a Burian chybuje tím, že leckdy podává věci příliš lopatě. Židovství je místy vypichováno a příliš lacině využíváno propagandisticky: závěr, při němž zní z pozadí zpěv „Maj jiddische Mamme“ zatím co vpředu Tybalt nese na krku potupný nápis „Nekupujte u Židů“ a křesťan Gobbo nosí ceduli „Přijmu jakoukoli práci“ však má velikost, sílu, je skutečným výkřikem. Máme-li jasně odpovědět na otázku „Upravovat či neupravovat?“, odpovíme na ni stejně jasně: ano, upravovat, aktualizovat, pod podmínkou, že to bude básnické, zajímavé, vkusné. Nemá-li doba dosti básníků, kteří by silně dramaticky vyjádřili dnešek, ať tu vypomohou adaptace her starých. Máme dosti příležitosti poznati Shakespeara autenticky a víme dobře, že tohle, co se nám tu podává, není Shakespeare v pravé podobě: je však důležitější abychom měli živé divadlo, aktuální divadlo, bojovné divadlo, než abychom si přinášeli akademicky způsobně inscenace věrně nám tlumočící ducha renesance. O dnešek nám jde, nikoli o renesanci.

Je také třeba se zmínit o technice těchto mladých lidí: hrají s nadšením, zejména herečky jsou znamenité, a jaká je tu souhra, jak tu všechno klapě, jak se tu mluví bez napovědy a bez jediného přeřeknutí, a v jakém tempu, to všechno by bylo v Národním divadle k pohledání. Až na zbytečnou a místy násilnou pohybovou dekorativnost tu má všechno na scéně svůj účel, a při tom nic není asketické nebo suše účelové: je tu živost i fantasie. Když velké scény jsou tak bezbarvé, neživé, nekarakterní a nudné, buďme tomuto malému divadlu „D 35“ vděční už i za to, že nás přesvědčuje, že divadlo může být také živá věc.

Ra.

Franština a angličtina po česku

Za dnů nedávného filosofického kongresu hlaholily zase jednou v parlamentě, v Černínském paláci a v sálech filosofické fakulty cizí jazyky v českých verzích. České angličtiny bylo poměrně ještě velice málo, a musíme jí přiznat, že se přece jenom dá slyšet. Česká francouzština však byla, jako tolikrát už, hotovou pohromou. Když děkan filosofické fa-

politika

O. Weisl:

Mládež bez naděje a perspektiv

„Nestačíme na to řešení...“

Před několika dny se konal v Turč. Sv. Martině sjezd studentských krajinských spolků, jemuž předcházelo několik charakteristických episod. Koná-li se v naší protáhlé vlasti studentský sjezd v místě vzdáleném od jednoho nebo i ode dvou universitních měst, nedá se proti tomu čistě z důvodů zeměpisných nic dělat. Ale pořádá-li se takový sjezd v místě vzdáleném od všech tří universitních měst, je to svého druhu numerus clausus. Národně-demokratičtí studentští vůdčové zabezpečují se tak před tím, aby se na sjezdu neobjevil větší počet levého studentstva. Neboť nejen že většina národně-demokratických studentů je z vrstev zámožnějších, ale také o eventuálních cestovních subvencích pro chudší účastníky rozhodují většinou národní demokraté. Nehledíc k tomu, že těchto peněz by se i u národních demokratů dalo rozhodně v dnešní studentské bídě užít rozumněji, než na funkcionářské cestovně, musilo rozhodujícím studentům po zkušenostech ze sjezdu pořádaného v Užhorodě býti předem dobře známo, že si takto zajišťují už napřed konservativnější náladu. Ale národně demokratická kosa narazila tentokrát ještě na zcela neočekávaný agrární kámen. Agráři totiž, kteří zároveň pořádali v Turč. Sv. Martině své slavnosti, byli by rádi studentskému sněmování dali agrární ráz, tím že by z celostátního studentského sjezdu udělali pouhou epizodu v rámci svých slavností. Ale soupeřství národně demokraticko-agrárnícké ovšem sjezdu na výbojnosti nepřidalo.

Přes to přinesl tento sjezd poučení hodné pozoru. Třebaže mezi řečníky bylo velmi málo socialistů, byly tu téměř výhradně probírány otázky, které až do nedávna na schůzích pravického studentstva neměly místa. Problémy „všenárodní“, pomocí nichž se až do nedávna po celé schůze provoláváním a manifestováním obcházela horká kaše, ustoupily vesměs otázkám hospodářským a sociálním, v nichž konečně také studentští nacionalisté začínají spatřovat pravou a toho času nejdůležitější všenárodní práci. Odsoudil se ostře a svorně aspirantský zákon, zaujalo se velmi kritické stanovisko k pracovním táborům, kritisovalo se to a ono — a dost. Znovu a znovu pročítáme obsáhlé referáty o sjezdových proslovech a nenacházíme docela nic, co by svědčilo o tom, že by se vůbec někdo z řečníků aspoň pokusil o velkorysejší úvahu, co pozitivního by se tedy vlastně mělo dělat. „Nevěřím v nějakou obsáhlejší pomoc nezaměstnaným v této zemi,“ praví ve svém sociálním projevu otevřeně přední národně demokratický studentský funkcionář, absolvovaný inženýr. Na náš dotaz po důvodech této skleslosti vysvětluje nám po sjezdu, že plně dva roky v čele celé řady akcí bez úspěchu se pokoušel o studentskou sociální politiku. „Kdyby mělo být pravda, co jste řekl,“ zní námitka z řad studentských, „byl by to důvod k oběšení.“ „Mnozí stojí před takovým rozhodnutím,“ odpovídá inženýr. „Je to hrozný stav, že příliš velký počet inteligence jest národní katastrofou. Je to u nás

kulty ve svém jazykově brilantním pětijazyčném proslovu mluvil také francouzštinou, jež zněla jako z Comédie Française, byla to bohužel výjimka nikdy už nedostížená: to ostatní, co jsme tu slyšeli jako domnělou francouzštinu bylo docela neuvěřitelně odlišné od jazyka, kterým se mluví v dnešní Gallii. Chválíme se, že prý se na rozdíl od líných Angličanů a stejně líných Francouzů učíme světovým jazykům mnoho. Při této chvále už málem jsme ochotni si přiznati i to, že jsme velice nadáni při osvojování si cizích jazyků: tomu bychom však podle dosažených výsledků neměli věřit. Projevujeme při nich, zejména při tak choulostivé francouzštině, neuvěřitelnou tupost vůči tomu, na čem právě záleží. To však neplatí snad jen o profesionálních a amatérských filosofech a slavnostních řečnících v jejich kongresové francouzštině, jak jsme si poznamenali, nebylo nejmenšího rozdílu mezi slovem „je peux“ a „la paix“: to je vlastností všeobecně národní. Francouzské „é“, „e“, „è“, „eu“ i „ai“ zní u nás každé naprosto stejně, jako „e“ ve slově knedlíky.

Nečekejte, že je tomu v mladé generaci líp. Osmdesát procent lidí, kteří vyučují na našich středních školách francouzštině, nebylo nikdy ve Francii a jistě polovina z nich slyšela leda jednou či dvakrát v životě mluvit roditelého Francouze. Tito lidé si konstruují jakýsi francouzský jazyk podle obrazu svého, a studenti našich reálků a gymnasií jsou pak nuceni osvojovati si tuto podivnou řeč bez rytmu a bez charakteristické barvy samohlásek; nikdy v životě si téhle základní špatnosti neodvyknou a nikdy se už nepřeoučí na skutečnou francouzštinu. Metoda tohoto školského vyučování je naprosto zastaralá, gramatická, analytická: živá francouzština se dá jedině odposlouchávat od roditelů Francouzů. Zproletarisování, špatně placení mladí lidé, kteří většinou neměli nikdy ani naděje, aby se buď sami nebo na stipendium dostali do Francie, vyučují tedy na našich státních ústavách československé francouzštině. Po jejich boku jsou tu a tam ještě staří profesori z někdejších dob, kteří učí francouzštině navlas tak jako latině a pro něž se vývoj francouzské literatury končí u Lafontainových bajek. Tak vypadá u nás znalost jednoho z největších mezinárodních jazyků, jazyka národa, o němž prohlašujeme, že patří k našim největším spojenecům: od politické teorie do životní praxe je však hrozně daleko.

S angličtinou je tomu líp i hůř. Líp proto, že vznikly ze soukromé iniciativy ústavy velikého formátu, v nichž vyučují skutečně roditel Angličané, a že i naši učitelé angličtiny jsou většinou mladí a moderní lidé zasvěcení do nejnovějších metod. Hůř je tomu proto, že znalost angličtiny se u nás ještě omezuje na nepatrný zlomek inteligence, o širokých vrstvách vůbec nemluví. Neříkejte, že doba byla příliš krátká a že jsme se k angličtině dostali vlastně teprve po světové válce. Leží tu přede mnou náhodou v Durdíkové knize „Kritika“, článek, psaný o první anglické mluvnici vydané v češtině J. V. Sládkem přesně před šedesáti lety: za těch šedesát let se nezměnilo skoro pranic a mohli bychom podnes se stejnou platností citovati celý tento článek o nadvládě němčiny a o významu angličtiny. „Od žádného jazyka nevine takový světový osvobozující dech jako z anglického — hlava se nám otvírá, oko rozpoutává po celé prostře, mnohé mlhy předsudku, kterých jsme dříve sami neznamenali, se nám rozprchávají. Znám případy, kde studium angličtiny lidem názory o důležitých věcech důkladně změnilo, jako cesta kolem světa. A není pochyby, že by hojnější znalost angličtiny u nás nejlepší měla následky, rozšířila by nám obzor kolem do kola.“ (J. Durdík, 1874.)

Naučit se německy je u nás hračkou: při tolika milionech Němců u nás usazených, při desetitisících emigrantů, kteří nemluví jiné řeči, při záplavě našich kin německými filmy, při tom všem je příležitostí habaděj naučit se snadno německy. Úkolem školy by bylo zavést povinnou francouzštinu nebo angličtinu. Jsme naplněni ještě maloměstskou nedůvěřivostí vůči všem cizím jazykům a osvojujeme si je hrozně těžko, ačkoli dnes není žádné umění osvojit si za rok slušně kteroukoli cizí řeč. Jak pokročily učební metody, ukazuje zajímavý anglický pokus s „Basic English“, s angličtinou z 850 slov, jimiž je možno vyjádřit všechno, co se vám při běžné potřebě vyskytne, pokus nesmírně zajímavý i pro každého, kdo se zajímá o řeč jako o nástroj a prostředek vůbec: česky přináší zajímavou brožuru o této metodě Dr. O. Vočadlo a ujišťuje, že se na jejím základě je možno naučit anglicky dokonce za několik týdnů. O.

a je to též jinde. Odmítám marxismus i liberalismus. Ale nestačíme na to řešení...“

Přezíraní ztrácejí důvěru
i sebedůvěru.

Je to skutečně hrozný stav, mluví-li se takto na shromážděních mládeže. Je známo, že ani v Rusku ani v Německu ani v kterékoliv jiné diktatuře se nedaří o nic lépe než u nás, ale lze si představit ruského či německého vlastence, který se postaví před vybrané shromáždění mladých lidí a řekne: „Nestačíme na to řešení...“? A přece lze na příklad v Německu s určitostí míti za to, že perspektivy této diktatury jsou hodně temnější než naše. Jaký je tedy rozdíl? Mládež je tam z a i n t e r e s o v á n a o záležitosti státní. Vykládá se jí jasnými a přístupnými slovy v rozhlase, ve školách, na hřištích i v jiných shromážděních, oč státu jde, akce se lidu nepředkládají ve strohé úřední formě, ale jsou mu vykládány také jejich motivy a intence, dokazuje se mu, že jde o záležitosti celku, jichž úspěch je daleko důležitější a prestižnější otázkou než výsledek nejbližšího mezinárodního fotbalového utkání.

O našich lidech nelze říci, že by o takové výklady nestáli. Projevují stejně upřímný zájem o učený mezinárodní filosofický kongres jako o složitou ženevskou konferenci — ale chtějí, aby jim ty věci byly vykládány srozumitelně a zajímavě. Poněvadž se tak zpravidla neděje, nastává u starších, u nichž už zájem byl životem vzbuzen, útek k dvacetihaléřovým večerníkům, které věci vykládají jasně, srozumitelně, zajímavě — ale často darebácky povrchně a pokrouceně.

Cesta k politice přes zděděné
handicapy a rostoucí bídu.

Bývalo tomu vždycky tak, že po určitém údobí, kdy nová řada mladších se ocitla ve veřejném životě, vystřídaly také nové systémy a nová seskupení starší politická rozvrstvení. Také u nás zmizely strany mladočeská, staročeská, pokroková a řada jiných zároveň s generací, jež je založila, a na jejich místo přišli noví lidé, kteří založili nové strany, jsouce odhodláni z těch starých převzít jen dobré stránky jejich tradice a vkročit do politického boje nezatížení starými chybami. Nic takového se patrně nestane v nedalekých příštích letech, kdy nezbytně nastane postupně nové střídání generací. Za dnešních dob je velmi málo těch, kdož ve svém mužném věku, kdy mají nejvíce sil a schopností k politické organizační práci, byli hospodářsky již tak zajištěni, aby mohli polovinu svého času nezištně věnovat veřejnému životu. Právě proto mladší budou nastupovat k práci ve starých stranách. Lze míti za to, že tyto politické strany, které jsou pro mládež bez přitažlivosti nyní, budou pro ni přitažlivější za několik let? A přece se bude nutno rozhodnout: buď pracovat v nich nebo se stranit veřejného života. Strany příliš spoléhají na tento svůj faktický monopol: není jiné cesty k veřejnému životu — a tato nyní tak okázale o ně desinteresaná mládež bude prostě nucena časem do nich vstoupit. „Poslanecké zaměstnání je podivné zaměstnání,“ řekl jednou poslanec Josef Macek. „Vyžaduje celého člověka — a neuživí ho.“ Dnes se ona věková hranice, kdy lze mluvit o poměrném hospodářském zajištění, posunuje čím dále tím výše: čím mladší člověk se tedy dá do nezištné politické práce, tím více obětavosti pravidelně bude nucen prokázat.

Stojí práce ve starých stranách za
pokračování?

Řekne se: evropské diktatury byly skoro všechny dosazeny hnutími, jichž příslušníci dodnes patří k mladší generaci. Ale tyto diktatury se daleko pečlivěji nežli naše demokracie starají také o to, aby nezůstaly záležitostmi této jediné generace! Nesrovnávejte s Ruskem, bude zníti druhá námitka: tam se usiluje o nový hospodářský a společenský řád! A tu si znovu opakujeme slova studentského sociálního pracovníka: „Nevěřím už — po dvouletých zkušenostech v této zemi...“ To řekl příslušník pravice. Jak by se totéž řeklo v komunistické terminologii? Nevěřím na tento hospodářský a společenský řád. V Rusku není nezaměstnaných, protože je to země, která se buduje. Ale lidská bída tam není o nic menší než u nás, snad leckde i větší — jenže je poněkud rovnoměrněji rozdělena. Co tedy dělat, shodujeme-li se už skoro všichni v tom, že dnešní bídný stav nesmí zůstat trvalým? Obrácíme se nalevo a slyšíme odtud vytrvalý a stále stejný hlas: sociální revoluci. To však — i kdybychom tuto metodu pokládali za nejlepší — za daných poměrů ve fašistické střední Evropě nemá nejmenší naději na úspěch. Tedy čekat (zní další rada zleva), až se poměry vyvinou. Tato rada se, jak vidno, prakticky rovná nule, protože na vývoj poměrů čekáme beztak. Obrácíme se napravo a neslyšíme odtamtud ani konkrétního slova, mimo konstatování o neudržitelnosti současného stavu, na čemž se v zásadě všichni shodujeme. A konec konců se obrácíme doprostřed, odkud rovněž nezní hlas, který by ukazoval cestu z bídy ven, ale tu vidíme lidi, kteří přes neúspěchy a nepopularitu pracují. A tito lidé nejsou s to, aby jasně a srozumitelně prokázali mladým lidem, co za daných okolností se dá dělat a co z toho se dělá. V Německu se zastírá nepopulární stránka vládní činnosti mythy o germánském poslání, v Itálii chválou zápasu a boje, v Rusku výchovou k obětavosti pro příští lidství — a u nás tím, že se tají a dovoluje se tak, aby jediným informátorem o těchto méně příjemných a populárních úkolech státnických byla oposice, jež své informace pracně shání více či méně ilegální cestou a předkládá je v obratně zastřené formě v onom klepařském rouše, v němž jediné jí bylo lze si je opatřit. A tak se přčasto stává, že o státnických akcích československých jsme informováni jediné těmito pouze nadhozenými a příslušně přizpůsobenými klepy, proti nimž ve vládních listech stojí strohá úřední zpráva.

Jak mají za takových okolností dejme tomu mladí demokratičtí socialisté získávat mládež pro pokrokovou demokracii, když samy jejich strany se docela nic nesaží, aby přesvědčovaly mládež jasnou a srozumitelnou formou, že skutečně dělají, co za daných poměrů jest správné? Nejde o to, aby obě generace se shodovaly. Naopak: od mladých je třeba očekávat nové myšlenky a metody. Ale vstoupí-li mladí do politického života ve starých stranách, musí být přesvědčeni, že jejich předchůdci dělali, co za svých okolností mohli, musí jim prostě stát práce těchto stran za pokračování.

O nedostatku aktivity mladých
a nezbytnosti politické výchovy.

Je zajímavě sledovat na příklad v agrární straně, jak část její mládeže jest tak radikálně levá, že často svými projevy předčí i mládež socialistickou. Snaží se agrární strana nějak o ideové získání těchto mladých

občanů, kteří zůstávají s revolučními ideami v jejich řadách? Ani ji nenapadne. Je předem přesvědčena, že jejich radikalismus se obrousí sám sebou a že z nich budou nejloyálnější agrárníci.

Listujeme českými a slovenskými novinami a uvažujeme, kolik mladých lidí se na tomto poli účinně účastní veřejného života. Je jich velice málo. A tu nás napadá, že v tomto oboru přece to nelze omluvit onou obvyklou výmluvou: staří nás nepustí k práci! Těžko je zjistit, v čem je na onom nezájmu mladých o politické věci větší vina, zda v netečnosti starých či v nevšímavosti mladých. Ale ať je větší část viny na té či na oné straně: není to stav udržitelný, neboť není myslitelné, aby politická generace, která má být za několik let rozhodující v tomto státě, stavěla se před zásadní problémy se slovy: „Nestačíme na to...“ Politické strany se jako prostředek k zainteresování mládeže o politiku neosvědčily. Jejich zájem o mládež je pouze agitační a to nestačí. Také denní noviny se k tomuto úkolu ve své nynější formě nehodí, protože jejich rubriky politické a ještě více hospodářské jsou psány buď pro čtenáře vyspělé a politicky již dobře vzdělané nebo pro ulici. Podobně jako před každým školním rokem, také letos se objevily v listech náměty, aby se žákům dostalo prvního vzdělání politického a národohospodářského ve vyšších třídách aspoň středních škol. A podobně jako dříve, zapadly tyto náměty celkem bez ohlasu. Je však jasně vidět, že škola se řešení tohoto problému trvale neubrání.

Chraňte se před zpolitizováním školy, namítají odpůrci tohoto námětu. Stejně by však mohli namítat, aby se na školách neučilo dějepisu, neboť je třeba se chránit před politickými chybami předků, němčině, neboť je třeba se obávat germanisace atd. Na středních školách se učí základům filosofie a psychologie. Tyto dva předměty byly tu při školských reformách ponechány, poněvadž bylo obecné přesvědčení, že znalost jejich základů jest pro mladého vzdělance stejně důležitá jako znalost zeměpisu, dějepisu, literatury či jiného oboru. Jest snad dnes důležitost filosofických a psychologických základů větší než znalost vědeckých základů politiky a národního hospodářství? Jsme si vědomi, že vyučování těmto předmětům by bylo možno zneužívat. Ale jednak by bylo lze stejně zneužívat vyučování náboženství, historii, filosofii a jiným oborům a za druhé máme za to, že získává-li občan své základy ve večernicích, na agitačních schůzích, v hospodách, či (v menšině) v knihách těžce psaných bez učitelského výkladu, jest to daleko horší.

Mezi těmi, kdož dříve doporučovali zavedení úvodu do národního hospodářství do vyšších tříd, byl také profesor Engliš. Velmi by se zasloužil o politickou úroveň našeho občanstva národohospodářský odborník či politický teoretik a zároveň ovšem pedagog, který by vypracoval návrh politické a hospodářské učebnice pro mládež, v níž by dokázal, že strach ze „zpolitizování“ školy, před nímž zatím daleko důležitější zájmy ustupují, jest neodůvodněný.

Tedy cesta je dvojitá: jednak je třeba mládež politickým základům učit, aby nebyla vydána docela beze zbraně frázím politických dobrodruhů a jednak je třeba o politických akcích k ní mluvit a psát jasně, srozumitelně a zajímavě, aby se mohla prací a snahou po lepším příštím životě (o který naše vysoká politika zatím usiluje pro ni ale bez ní) účastnit s aktivním zájmem i věcnou pozitivní kritikou.

literatura a umění

Montáž ze sjezdu spisovatelů v Moskvě

II.

Projev Gorkého.

Tato první část projevu Gorkého připomínala příliš populární učebnici s marxistickým výkladem látky; mluvilo se tu páté přes deváté o Nietzscheovi a fašismu, Staviském, Pierpontu Morganovi a Octavu Feuilletovi, bramborech a hnusnosti křesťanské církve. Proto těžko z něho citovati. Obsah krátce: dekadence buržoazního západu přivodí také úplnou degeneraci literatury — viz Céline, který ve svém shnilém zoufalství, nepochopení cest revoluce, je zralý pro fašismus. Podobně se vyvíjela i kultura ruská — až do 1917. Dále konečně o sovětské literatuře, též o životě.

„Základním hrdinou našich knih musíme zvolit práci, t. j. člověka, organizovaného procesy práce, který je u nás ozbrojen veškerou mocí soudobé techniky, člověka, který zase sám organizuje práci k lehkosti, produktivnosti, povyšuje ji na stupeň umění. Musíme se naučit chápat práci jako tvorbu. Tvorba je pojem, jehož my, literáti, užíváme příliš často, sotva asi na to majíce právo. Tvorba je — tím stupněm napjaté práce paměti, kdy rychlost její práce vybírá ze zásoby znalostí dojmů nejreliefnější a nejcharakterističtější fakta, obrazy, detaily a zapojuje je do nejpresnějších, šťavnatých, obecně pochopitelných slov. Mladá naše literatura se nemůže pochlubit touto jakostí. Zásoba dojmů, počet znalostí našich literátů nejsou veliké, a obzvláštní starost o jejich rozšíření, prohloubení není cítit... Vzrůst nového člověka je obzvláště frapantně pozorovat na dětech, a ony jsou úplně mimo kruh pozornosti literatury: naši spisovatelé jako by považovali pod svou důstojnost psát o dětech.“

Literatura menšin v Rusku.

Po této přátelské výtce mistra následuje pojednání o literaturách nacionálních. Tu je třeba podotknout, že na sjezdě vystoupili representanti všech literatur sovětského svazu. Neuvádíme je pouze proto, že by čtenáři neměli na nich zájmu, neboť jsou jim příliš vzdálení a speciální. Ale na sjezdě se o nich pojednávalo velmi mnoho. Sověty, jako všichni dobří politikové, mluví o výplodech svých menšin se soustředěnou vážností a notou nezastřené obdivu v hlase. Vskutku je jejich menšinová kulturní politika jedním z nejpěknějších jejich činů. Veliké a vznešené umění Gruzínska, klíčící z obrovské středověké kultury, stará literatura Armenie staly se překlady přístupnými milionům. Vytvořili pro kavkazské národy latinské písmo, přizpůsobené jejich řečem, lehčí pro lid než těžké arabské. Povzbuzují k činům Mordovce, Čuvaše, všech stotřicet národů, žijících na území svazu republik a probuzených k životu revolucí. Mnoho z nich se začalo vyjadřovat písemně teprv před několika lety, a mocný proud národního probuzení, jak to vždy bývá, dává vznik velkému kvantu literárních výplodů, naivních, jako první literární pokusy dítěte, často velmi půvabných, hraničících ještě s lidovou tvorbou.

Nyní přijeli na sjezd. A Gorký říká: „Považuji za nutné upozornit, že sovětská literatura není jen literaturou ruské řeči, je to — celosvazová literatura.“

Gorký o komunistické kritice.

I kritikové dostali od této nejvyšší literární instance:

„Kritika naše, obzvláště novinová, nejvíce čtená od spisovatelů, je netalentovaná, scholastická a málo gramotná v poměru k plynoucí přítomnosti. Nicotnost knižně novinových vědomostí se obzvláště frapantně obnažuje za našich časů rychlých změn ve skutečnosti, hojnosti rozmanitého dění. Nemajíc a nevypracovavši si ani jediné vedoucí kriticko-filosofické ideje, a užívajíc stále týchž citátů z Marxe, Engelse, Lenina, kritika skoro nikdy nevy-

cházi při hodnocení temat, charakteru a vzájemných vztahů lidí z faktů, které poskytuje bezprostřední pozorování bouřlivého chodu života. V naší zemi a práci je mnoho takového, co ovšem nemohli předvídat Marx—Engels. Kritika říká autorovi: „toto je uděláno nesprávně, neboť naši učitelové říkají o té věci to a to“. Ale nemůže říci: „je to nesprávné, neboť skutečnosti jsou v rozporu s výpovědí autora“. Ze všech cizích myšlenek, kterých užívají kritikové, zapomněli asi úplně na nejvzácnější myšlenku Engelse: „Naše učení není dogma, nýbrž rukověť k jednání“.

Nicméně přes všechny chyby domácí literatury: „Každému nezaujatému milovníku je úplně jasno: naše literatura předhonila západní novotou temat, a připomenu, že mnozí z našich literátů cení se na Západě ještě více, než ve své vlasti.“

Velké plány do budoucna.

„Svaz sovětských literátů soustřeďuje 1500 individuí, počítáme-li je v poměru k masám, dostáváme jednoho literáta na sto tisíc čtenářů. Není to mnoho, neboť obyvatelé skandinávského poloostrova na začátku tohoto století měli jednoho literáta na 230 čtenářů. Obyvatelstvo svazu socialistických republik neustále a skoro každodenně demonstruje své nadání, avšak netřeba myslet, že budeme brzy mít 1500 geniálních spisovatelů. Budeme snít o paděsáti. A abychom se neklamali — naznačíme, že máme pět geniálních a čtyřicet pět velmi talentovaných. Myslím, že pro začátek stačí i tento počet.“

Na konec vytyčuje Gorký ještě úkoly, které spisovatelé mají splnit, a pro které se sešli na sjezdě. Jsou to: organizace mladých autorů a jejich vzdělávání. „Neznáme své minulosti, dějiny minulosti nynějšího svazu republik.“ Musí se zpracovávat v knihách (stará popularizační myšlenka Gorkého), a to s hlediska učení Marxe—Lenina. Ale hlavní věcí zůstává výchova mladých talentů.

Poetická teorie na okraji vědy.

Vystoupení I. Selvinského bylo snad ojedinělým velkým vystoupením o básnictví během celého sjezdu. Selvinský, dnes po smrti Majakovského snad jediný básník s velkým B na území SSSR, je spisovatel chytrý, sebevědomý a vzdělaný. Jeho projev „Básnictví a věda“ zůstává přes svou paradoxalnost, neustálé citování sebe sama a chtěné mudrlantství zajímavým teoretickým projevem. Jak sám říká, paradoxu se nebojí: „Aniž bych se obával paradoxu, tvrdím, že čtenář je nakloněn vnímat básnictví nikoliv okem, nikoliv sluchem, nýbrž vzpomínkami z dětství a reaguje na ně těmi konvenčními reflexy, které v něm vznikly na prvních stupních zasvěcení do tohoto umění“. A Selvinský to dokazuje na příkladě Puškinově, tvrdě, že jeho jméno vzbuzuje v čtenáři reflex známého a krásného z mládí, dříve než jeho dílo.

„Lidé jsou přesvědčeni, že existují témata poetogenní a nepoetogenní. První se jmenují lyrickými. Lyrikou se pak v podstatě jmenuje vše to, co může vyvolávat reflexy, spojené s klasickým básnictvím, vnímané od malička. Ale na druhé straně praktická působnost sovětského člověka ho nutí žádat na poesii, aby se řídila tím novým a obrovským, co uvedla a uvádí do života revoluce. Odtud pochází vzájemné trapné vztahy mezi básníkem a čtenářem. Píše-li básník novým objevitelským způsobem, křičí se naň, že je formalista, mudrlant a kejklř a že se musí učit u klasiků. Když pak, desorientován, snaží se psát ve stylu klasiků, říkají mu, že je staromódní, museální a nestačí životu. Čtenář by chtěl, aby básník psal přesně tak, jako Puškin, ale úplně, úplně nepodobně. Více: chtěl by zažít stejný pocit...“

Vykládal-li Sallustius naturfilosofii ve verších, snižoval poesii na mnemotechnickou formuli. Verš není ještě básnictvím.

„Ale pojem lyriky se mění životem samotným. Vše, co vzrušuje dnes široké masy naší veřejnosti, je oblast lyriky... Ale věc je v tématech, nikoli ve faktech... U nás rádi popisují pocity, spojené s epopejí „Čeljuskina“, s letem stratostatu, to jest uvádí se do lyriky vše, co nosí povahu sense a proto samo může vzrušovat také buržou. Dovedu si proto lehce představit básně jakéhosi amerického futuristy, opěvujícího hrdinské skutky

Kamanina, Molochova a jiných. Odvaha našich letců může pohnout sportovním citem každého rekordsmana, ale lyrika obeznámení s technikou nevzruší ani samotného Forda. Zrovna proto, že je lyrikou jen v naší zemi, v níž téma industrialisace zažívají miliony... Bohužel se téma industrie považuje dosud za protibásnické.“

Není však také správné, když básník píše, dejme tomu, o rybním průmyslu metodami klasiků, říká Selvinský.

„Vzájemné vztahy básnictví a vědy netkví jen ve vědeckotechnické tematice. Věda musí protínat básnictví. Dialektická metoda poznání života, ležící v základě soudobých oborů vědění, je i metodou umění. Tytéž zákony přístupu ke skutečnosti leží v zásadách práce vědce a básníka. Ale zákony tyto se různě projevují v básnictví a vědě... Básnictví — je uměním nejjšího zevšeobecnění. Metoda neúplné dedukce... je největší nectností vědecké myšlenky, nemluvě ani o metodě posunutí faktů... Avšak v básnictví je takový druh myšlení specifický... Básníkovi může vzniknout kytice, v níž se sněženky snášejí s astrami. Ale důležité při tom je, aby to byla přece jenom kytice květů, a nikoliv spojení jehel dikobrazů s jehlami od Moskošveje... Vědeckost básníka je v tom, že musí správně zachycovat povahu zobrazovaného, vůni jeho bytí, sociální zákony, hýbající tou kterou společenskou formací. Ale je-li to uskutečněno pomocí kopírovacího papíru nebo fantastickým rozmachem péra — je otázkou autorského stylu.“

A tak je vidět rozmanitost až zmatek v tom, o čem se na sjezdě mluvilo a jak se mluvilo.

Postavení Gorkého.

Nicméně se takových abstrakcí, jako výše citovaná slova Selvinského, na sjezdě nevyskytovalo mnoho. Vlastně zůstal po celou dobu osou sjezdu projev Gorkého. Již druhý den se začaly o něm debaty a vracely se k němu ve vystoupeních rozmanitých autorů až do konce. Debaty tyto lze rozdělit na dvě části: jedni, mluvící o Gorkém, dělali k jeho řeči dodatky a vyslovovali i svoje mínění o tvorbě, vycházejíce jen ze slov Gorkého. Druzí považovali za svou povinnost opakovat svými slovy to, co Gorký už řekl a doprovodit tento opěťovaný výklad výkřiky nadšení při vyslovování jména mistrova, majícími velmi nepěkný nádech podlízavosti.

Leonid Leonov,

spisovatel zajímavý, ale povahy neobyčejně plaché, se snad v důsledku této přehnané plachosti rozkřikl: „Bohatstvím ideí (nový sovětský člověk) a rozsahem svých plánů stal se již plnoprávným členem toho světového souhvězdí lidských typů, jehož členy byli i Robinsonové, i Quichot, Figaro, Hamlet, Bezuchov, Oedipos, Foma Gordějev(!)...“

V. Šklovský,

bývalý vůdce toho formalismu, jehož samotný název, jak vidí čtenář, je dnes v SSSR slovem odiosním, řekl málo, ale dobře, a ne bez trpkosti. Neodpustil si, a podíval se na vše, co se děje nyní za sjezdu a vůbec v sovětské literatuře, analytickými očima teoretika literatury, zařazujícího věci na svá místa. Proto označil nové hnutí jako „proletářský humanismus v literatuře“ a řekl: „Stali jsme se jedinými humanisty na světě. Mluvíme nyní o sentimentalismu, citlivosti přítomnosti. Po drsných, přísných knihách píšeme nyní o citech, které třída začala v sobě cenit. Zrovna tak cítila kdysi i mladá buržoasie... Myslím si nyní, že tato citlivá veselost je sentimentalismem, který se ještě nestal romantikou.“

I l j a E r e n b u r g,

který na sjezd přijel z Paříže, cítil se povinen několika věcmi. Za prvé ovšem, povědět sovětským soudruhům, jak se žije v Evropě. „Abychom pochopili postavení spisovatele v naší

zemi, je třeba si vzpomenout na to, jak žijí teď spisovatelé za hranicemi.“ Uvádí k tomu příklady, mezi jinými: „Vidím uprostřed nás mého přítele, slovenského spisovatele básníka Novomeského, a vzpomínám, když jsem byl na Slovensku, jak mi povídali, že je ve vězení a píše tam lyrické básně.“ Druzí spisovatelé, co nesedí ve vězeních, nestojí za řeč. Ubíjejí se v piplavém individualismu. Pak musel domácí přítelé trochu blahosklonně pokárat.

„Naše literatura hřeší jinou deformací. Vidíme lidi vesměs jen v továrně nebo ve správě kolchozu... Lešení stavby se mění do ultra-divadelního podia... Proč by nemohl být úderník snílkem? Kovodělníkovi může zemřít dcerka, a nelze věnovat popisu stroje dvacet stránek, a onomu případu dvě, jako registrační zápis, suché řádky?“

A konečně se zastal utlačovaných kamarádů, potřebujících dobrého slova. Věc je v tom, že sovětské spisovatelé, jako továrny, mají zachovávat tempo. Nevydává-li některý pomalý autor dlouho nic, dostane úřední důtku a, dokonce, může být obviněn z lenosti a sabotování kulturní výstavby. Erenburg proto říká:

„Mnoho z našich nezdarů lze vysvětlit přenesením nejen terminologie, ale i praxe průmyslové, do oblasti, dostatečně od ní odlišné. Umělecká tvorba se nepodobá stavbě metalurgického kombinátu. Slysíme číslice: máme tolik a tolik spisovatelů, a těchto tolik a tolik spisovatelů napsalo tolik a tolik knih. Tak lze mluvit o tunách litiny, nikoliv o románech. Pro statistiku je „Vojna a mír“ všedy všudy jednotkou. (Smích, potlesk...) Nelze přistupovat k práci spisovatele s měřítkem výstavního tempa. Nestarám se o sebe. Jsem osobně plodný jako králík, ale bráním právo slonů, aby byli těhotnými děle než králíci. (Ujímá se tu hlavně spisovatelů jako Babel, Oleša, Pasternak.) Jsou spisovatelé, kteří vidí pomalu, jsou jiní, kteří píšou pomalu. Není to ani přednost ani nechtost — to je vlastnost.“

Snad proto se spisovatelům tolik líbilo vystoupení Erenburga. Řekl to spravedlivě, ale tónem vlivného Evropana, zastávajícího se slabších spolubratří. Udělal však nenapravitelnou chybu, když se obořil na plán kolektivní tvorby a literárních brigád („vytvoření uměleckého díla — je věcí individuální, řeknu přesněji — intimní“), neboť, ačkoliv nerad, musil ho Gorký krátce po té dosti důrazně napomenout. Vůbec byl Erenburg za tohoto svého příjezdu do SSSR v náladě brucounské a spravedlivě rozhorlené, což, jak naši čtenáři také vědí, neprojevoval jenom na poli literárním. Proto řekl ještě:

„Není třeba skrývat, že často z nepochopení se za sociální objednávkou skrývá prostě objednávka napsat takhle a toto... Tak se objevují verše o traktorech, podezřele podobné předválečným romancím. Pod rouškou nezbytnosti boje proti formalismu vzniká u nás často kult nejreakčnější umělecké formy.“ (Napodobování starého.)

Pak řekl Erenburg ještě něco, co, jak se nám zdá, přivezl tak trochu z Evropy: „Já sám nerozlišuji ostře essay a uměleckou prózu. Spolu s ostatními spisovateli, kteří hledají novou formu, dávám přednost tomu, abych se některým kritikům zdál být novinářem, essayistou.“ Vše se skončilo hrdým prohlášením: „Nepíšeme jednoduše knihy, nýbrž měníme knihami život, a to neobvyčejně zveličuje naši odpovědnost.“

Okřídleným slovem, které se na sjezdě ujalo, byla věta řečená Sobolevem: „Strana a vláda daly sovětskému spisovateli absolutně vše, a odejmuly mu pouze jedno — právo špatně psát.“

M. Šagiňanová, sama z národnostních menšin, ale píšící rusky, mluví o východních literaturách a konečně pozastává se u otázky lásky. Podle jejího, vzala na sebe láska v SSSR docela nové tvary. Jen tu dovedou doopravdy milo-

vat. Tomuto novému citu dává dosti pikantní název „erosu III. Internacionály“.

Čumandrin upozorňuje sjezd na to, jak rychle stárnou soudobé knihy: „Naše knihy podivuhodně rychle stárnou. Je obecně známo, že uvědomělý, avantgardní čtenář dává vesměs přednost čtení klasiků před soudobými spisovateli. Díla klasiků dosud nesestárá, zní dosud živě a svěže.“

Tu však nadešla chvíle, kdy chvála, dík a nadšení dílem a osobností Gorkého, linoucí se z úst kongresistů, dostoupila takového vrcholu, že mistr musel skromně a žertovně zakročit: „Vážení soudruzi, mně se zdá, že se tu nadmíru často vyslovuje jméno Gorkého s přidáním vyměřujících epitet: velký, vysoký, dlouhý atd. Nemyslíte snad, že příliš podtrhující a vyvyšující jednu postavu, zatemňujete tím vzrůst a význam jiných? Věřte mi: nekoketuji... obávám se, že přespřílišné vychvalování jedněch je s to vyvolat u jiných city a nálady škodlivé pro naši společnou věc, pro normální vzrůst naší literatury.“

Jurij Oleša, spisovatel mladý, ale stojící jaksí stranou v sovětské literatuře, měl projev, který se značně podobal veřejné zpovědi, o jejíž upřímnosti nemůžeme pochybovat. Lidem, sledujícím moderní ruskou literaturu, se doporučuje ku přečtení — je to téměř básnický výtvor, mající v sobě odraz velkého kouzla Olešových románů. Vypravoval o tom, jak těžce přijímal skutečnost: „Je mi těžko pochopit typ dělníka, typ hrdiny revolucionáře. Nemohu jím být. Je to nad mé síly, nad mé pochopení, proto o nich nepíši.“ Teď, jak doufá, našel rozřešení této vnitřní krize: „Vytkl jsem si, že budu psát o mladých, budu psát kusy a povídky, v nichž osoby budou řešit otázky mravního rázu. Kdesi ve mně žije přesvědčení, že komunismus není jenom hospodářským, ale i mravním systémem a prvním vtělením této stránky komunismu budou mladí lidé a mladé dívky.“

Již druhého dne se Olešovi dostalo pokárání od jeho přítele, dramatického autora Višněvského, který ho veřejně obvinil z nevybojnosti, abstraktně zasněných popisů budoucna, zanedbávání přítomnosti.

M. Kolcov byl jediný (mimo nezajímavého vystoupení Romanova), který mluvil během sjezdu o satíře a humoresce, velebil smích. — Ilf a Petrov bohužel nevystoupili. Kolcov se zastal satiry, odvolává se na úžasnou její oblíbenost u čtenáře a odsuzuje ty, kteří považují satiru v SSSR za zbytečnou. „Zavrhovat smysl sovětské satiry je totéž, jako zavrhovat vůbec smysl kritiky při diktatuře proletariátu.“

Mladý autor Avdějenko, dělník, napsav autobiografické „Miluji“, viděl tolik spisovatelů pohromadě asi po prvé. Poslouchal dlouho jejich učené a teoretické řeči, které ho zřejmě nebavily, a konečně se urazil. Obvinil je z lhovosti k životu a prohlásil, že co jeho se týče, bude vždy psát o práci, že se mu chce psát o horníkovi.

Libědinský tvrdí ve svém vystoupení, že neživotnost knih sovětských autorů vzniká z toho, že žijí stále pohromadě a nevidí jiných lidí: „Spisovatel musí žít mimo literární prostředí. Do literárního prostředí přicházejí jen k výměně zkušeností.“

Praktické údaje o knihách sdělil nakladatelský pracovník Nakorjakov. Pro konkurenci mezi nakladatelstvy bylo vydáno mnoho šmejdu. Přes 25 procent knih vydaných v letech 1928

až 1903 nemůže být pro svou uměleckou jakost vydáno už teď. Přes zvýšení nákladů knihy nestačí. Poptávka převyšuje reální náklady 3—4krát. Sebrané spisy Puškina, vydané 25-tisícovým nákladem, byly subskribovány během tří dnů, ačkoli ani nebylo žádného oznámení o subskripci. Totéž s Gorkým, který také, bez oznámení subskripce byl vyprodán během tří týdnů.

O západní literatuře promluvil na sjezdě Karel Radek v přednášce, pojmenované „Soudobá světová literatura a úkoly proletářského umění“. Tato přednáška byla ze všech projevů nejméně literární, ba přecpána politikou. Zajímavé je pozorovat, jak politika se tu odráží v literatuře a diplomatické vztahy stupňují chválu nebo hanu jednotlivých autorů. O tom však příště.

do ba a lidé

Švehla, jak myslil a mluvil

Politik, který se asi před 10 lety stýkal často s Antonínem Švehlou, zapsal si tenkrát některé jeho dobře odposlouchané výroky, které jsou charakteristické pro Švehlovy politické a jiné názory i pro jeho osobitý způsob vyjadřování. Je v tom drastický kus Švehly politika i člověka. Rádi to uveřejňujeme, neboť Švehla zůstává osobností, o které má veřejnost nejméně informací. Zejména zajímavé budou jistě jeho výroky z oboru „umění vládnouti“, ve kterém byl naší politice učitelem.

K o a l i c e.

Před těma božíma svátkama abysme si udělali trochu bilanci!

Tak prosím: A n g l i e! Když už i v Anglii se musí dělat koalice, to si představte tu mou radost!

Byl tuhle u mne novinář, z Timesů, a povídal mi, že prej koaliční system je bezzásadní. Víte, co jsem mu řekl? „Milej pane, jen hloupej člověk je zásadní. Každěj trouba může býti zásadní. Všichni moji volí jsou zásadní.“

Je to zbabělost, když v Německu největší strana, sociální demokracie, nemá odvahu nést odpovědnost a nechá za sebe vládnout kupčička Cuno, který sám o sobě říká, že je vůl. A krónprincovi, který ve své knize píše o sobě, že je vrták, tomu ta sociální demokracie říká: „Ale pojď, vždyť my vrtáky potřebujem!“ V Bavorsku si udělají dva páni puč, a když se na ně dupne, zalezou pod stůl a jsou podělaný a šucmoni je musej vytahovat. To je zbabělost.

A podívejte se na Rakousko: Když jsme mu půjčili šestnáct krejcarů, tak si to spravilo valutu. Sociální demokraté utekli od moci, dneska brečejí a Seipel je nechce pustit. Kdyby si byli oni tenkrát těch šestnáct krejcarů vypůjčili, byli by dnes seděli pevně.

U m ě n í v l á d n o u t i.

Vládnout dnes není kumšt, problém je nashromáždit si rezervu odolnosti, a když mi někdo přijde s brekem, že mu šlápl na kuří oko, tak mu řeknu: „Ty smrade, tak nelez do tlačenice!“

Myslící člověk, kdyby ho zavezli na Aljašku mezi Eskymáky, tak by první jeho otázka musela být: Jak pak tam budu vládnout?

Mě by nikdo ani dynamitem nedostal z vlády.

Nejnešťastnější tvorové jsou ti, kteří dělají politiku s lidmi, jak oni si ty lidi ve své fantasii představují a ne jací ti lidé opravdu jsou. Náš lid je dost dobré zvířátko. Dá se ochočit jako kanárek. Neumíš-li to s ním, tak táhni!

Když se někdo ožení a pak mně brečí, že není spokojen, řeknu mu: „Tak se jdi utopit!“ Štěstí je poměr relativní. Já, když mám starost, tak mám právě radost. To mám pak lehkou hlavu a ne těžkou. Nemůžeme hned při každé obtíži klepat kolena jako v privatě. To jsme přece věděli, že tu ve svém státě nebudeme mít jenom zábavu. Jakby ne: zas se v pondělí pere a smrdí to v celém domě. Ale to nevidíme, jak je to grandiosní, čeho jsme se dočkali, že se nemusíme už za sebe stydět mezi ostatními národy. Každý má své trampoty, ale co pak to nestojí za trošku lidských starostí? Nedovedeme-li si vládnout, tak nic nám nepomůže, žádné smlouvy. Zase by se to rozsypalo. Co pak nám bude někdo dělat pořad chůvu a vyměňovat plínky? Udělejte z Albánců národ, když oni chtějí jen krást! Za války, kdybychom se byli jen hádali, nebyli bychom nic svedli. Musíme mít kuráž dělat. Kuráž nejde koupit v kornoutě za pět novejch. Já nenávidím každý pesimismus. Zlobit se, to je lehké, musíme taky se umět radovat ze společné práce.

Jednoho dne by lidé už měli stejně dost toho hádání a řekli by: „Tak ať už nám, k sakru, někdo vládne! My jsme přece stát v Evropě, který od převratu má linii. Chtěli jsme demokracii, tak ji musíme brát i s jejíma chybama a nemocema.“

Demokracie je dosud mechanická, musíme z ní udělat demokracii intelektuální, musíme do ní dostat svého ducha.

T i s k o v á r e f o r m a.

Máme tu ten tiskový zákon. Jeho intence se nepochopily. Jde o to, aby se rychle vyřizovaly urážky, aby byla čest zase chráněna. Nikdo nechce teď k porotě. Lidé jsou v novinách napadaní, ale při tom zůstane a nezjedná se v takové věci jasno. Není možné zjistit pravdu a zjednat nápravu. Závada je, že celá úprava porot dnes překáží. Zákony z let šedesátých nemůžou dnes zaručit pokrok, svobodu. Dnes jen bohatý může si hájiti čest a při tom ještě napadat druhé.

Dnes je čest jen privilej kapitalistických kruhů a v demokracii to křičí. Cenové a lichevní soudy — to byl také takový nedostatečný prostředek. Potřebujeme rychlé a nenákladné řízení. Nechci obmezovati žurnalistiku, jen zvýšit zodpovědnost. To, co se napíše, má míti zase vážnost v životě. Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Noviny se dnes staly jen ventilem žluči, urážlivé ctižádosti, anonymní zloby a našeptávačství. Ať je vidět, jestliže jseš žurnalista gentleman nebo blafka. Do politiky jdou lidé, kteří nemají pe-

níze, mají jen svou čest. Je nepochopitelné, že se v tom zákoně vidí krytí korupce.

V naší mladé společnosti musíme už mít jednu zjištěnou inkompatibilitu, aby bylo vidět, co jde a co nejde. Buď by se taxativně vypočítaly ty funkce, které jsou neslučitelné, nebo, tak jak my to chceme, musí tu být tribunál, který by od případu k případu vymezoval normy, dělal kodex. Dělat celý tiskový zákon s celou kompasáří (komparsy), to nebylo možné, nemůžeme v zákonodárství už dodržovat takové tempo, jako se v parlamentě pracovalo roku 1920. Štúdium takové otázky trvá samo kolik let. Naše strana se usnesla, ignorovat celou kampaň žurnalistiky. Jeden úsek tiskového problému stal se teď aktuální, dobře, tak uděláme radši míň, ale aspoň něco uděláme.

N a š e r e v o l u c e .

Naše revoluce měla za války úspěch, protože jsme dovedli zmobilisovat tenkrát celý národ, že jsme využili vhodné doby a terénu a všech sil národa. Každý věděl, co má dělat, ať byl na frontě nebo za ní, na poli nebo u vagonů a v dolech.

Politika přestala už být sportem, dnes je to povinnost. Nemohu přece, když se mně něco nelíbí nebo nedaří, říct: Tak a teď půjdu pískat! Dnešní naše situace je dílo celých generací, které zápasily, je to vrchol snažení nejen našeho, ale i těch, co byli před náma. To nás všechny zavazuje.

D e f a i t i s m u s .

Když jsem byl ministrem, tento, no vnitra, tak jsem byl támhle na Slovensku u jednoho takového župana. No, najedli jsme se, napili, a pak jsme odbyli nákou tu úřední záležitost, no, a pak jsme se bavili. Pořád tak nák koukal a pak jsme šli na záchod. Na záchodě, to víte, se naše srdce otvírají. Tak mu povídám: „Člověče, vás něco tíží!“ A on mi povídá: „Pane ministře, prosím vás, vydrží ten náš stát?“ A tak jsem mu řekl: „Tak, když ty takhle, tak na župu už nepůjdeš, pojeď se mnou, tady máš dovolenou a jdi si!“

A f é r y .

Aféra! Pánbů stvořil lidi a měl aféru s Kainem a Abelem už pátej den.

V době, kdy děláme rozpočet a nevím co všechno a když se jedná o to, podat cizině, abych tak řekl visitku, přijde ke mně v parlamentě člověk a řekne mi: „Máme aféru!“ A já mám se vším seknout a dělat aféru! Tak jsem mu řekl: „Člověče, máte ve fusekli aféru, tak děte na ... a vytřepte si ji!“

Jak já, když mám vědomí zodpovědnosti a vím, že tolik a tolik milionů lidí čeká ode mne to a ono, mám ty lidi nechat čekat a dělat aféru? To mi připadá, jako kdyby jel mašinfíra s vlakem a kluci házeli na vlak kamení a on nechal vlak i pasažéry, a šel honit kluky. A kdyby pasažéři na něho volali, co to dělá,

že nechá mašinu tak stát, že bude srážka, tak on řekne: „Jo, já mám tady aféru s klukama!“

Aféry, prosím, ty si nevymejšlí oposice, to si koalice sama vodkrejvá kařata.

V o l b y .

Vypsát volby? Za pět let jsme už měli volby tři-krát a základní výsledky se nezměnily, celkové rozvrstvení zůstalo stejné. Tak dlouho, jak všichni tu budeme živi — a já budu nejdýl! — do příští generace se nezmění nic na základní konstrukci v našem politickém životě.

Zapomínáme, že nám byl svěřen osud čtrnácti milionů lidí, a že první věc je vládnout a pak teprve kritisovat.

Anglo-americká soustava dvou stran je u konce. V Americe mají naposled období dvou stran. V Anglii už mají tři strany a to je stejné jako sedm stran. Vývoj vzdělání způsobuje, že lid se stal z objektu subjektem. Politika, ať ji nazvete řemeslem nebo kumštem, jde v souhlase s vývojem všech disciplín, který směřuje k specialisaci. Nynější naše politická konstrukce je a zůstane a s tím musíme počítat.

K o r u p c e .

Najednou se tu rozšířil velkoobchod s čistotou a kde jaký hadrlump tu běhá s kornoutky a prodává čistotu po pětníku.

Lidi kradli od Adama a Evy a budou krást až do toho posledního Robinsona, který na zemi zbyde, tak jako se lidi v plínkách potentočkují a budou se potentočkovávat dále.

Němci už chystají brožuru — má vyjít anglicky, německy a francouzsky — a sedmi redaktorům bylo výslovně uloženo, aby citovali v ní výhradně české listy, co si tam píšeme vzájemně o sobě. Oposice nevynašla a nevypátrala ani jedinou aféru. Všecky se zrodily jen v listech koalice a komunisti se toho pak chytají ke skandalisování.

J a k z t r a t i l B o h a “ .

Taky jsem jednou „ztratil Boha“. To jsem ministroval a kluci mně ukradli káču za dva krejcary. Doštal jsem novou a aby mně ji zas neukradli, schoval jsem si ji do tabernáku. Čekal jsem blesky a pomstu boží. Nic. Lidi říkali: v tabernáku je bůh. Já jsem ale věděl, co tam je ... a tenkrát jsem přestal věřit.

M é n ě c e n n o s t o p o s i c e .

To dovede každý vyplazovat v oposici jazyk na ty, co se přiznávají k odpovědnosti, nebo v koutku knourat a brečet.

Vrtáku, když chceš fňukat v oposici, tak nač's chtěl sám sobě vládnout? To's mohl zůstat v Rakousku, brečouně!

Viděli jste už někdy, že by byl nějaký monarchista šel do politiky, aby dělal oposici a ne aby vládl? To dělají jen demokraté.

věda a práce

Inglmayer:

Psychotechnikové sněmovali

Psychotechnika v době, kdy ubývá práce.

Sešli se, porokovali a jsou spokojeni. Měť v celku sjezd úspěch, jak o tom svědčí ohlas v odborném i denním tisku. Je to echo ani neočekávané, a shrneme-li všechno, co referáty obsahovaly, dostáváme následující bilanci: kongres zjistil, že až do dnešního dne se dostavivší výsledky nejsou úměrné vynakládanému elánu, námaze a péli. Nit debaty se vinula okolo práce a selekčních metod. Bude nejprve třeba, aby se pracovalo — potom se může určovatí jedinci jeho místo v kolektivu. Za druhé nutno vymyslet účelnější vyšetřovací prostředky nebo alespoň dosud známé a užívané dále pečlivě prohlubovat.

Domyslíme-li problém, vidíme, že jedno je na druhém závislé. Nelze čekat na práci s rukama složenými v klín a proto zbývá jen znovu a znovu přistupovat k vyhledávání schopných individuí, od nichž se bude moci požadovat podnikání, vedoucí k zařazení zahálčících hlav a rukou do výrobního procesu.

Kdož ví? Říká se, že psychotechnika měla spatřit světlo světa o čtvrt století dříve, kdy ještě všechno jelo. Ale zdá se nyní, že doba si tuto vědu schovávala pro dnešek, kdy ne jede nic, kdy ona svým zásahem ponenáhlu vyburcuje všechny ty, kdož by mohli táhnout.

To asi tak vnitř kongresu. Učenci chovají pevnou víru, že se opět pojede.

Co říkají komunisti.

Vně se na sněmování psychologů reaguje dvojným způsobem. Jednak se střízlivě komentuje, jeví zájem a vkládají naděje. Tak továrny, školy, rodičové, politické strany. Jednak se laicky kritizuje: českoslovenští komunisté. Tito z důvodů jediné jim samotným pochopitelných zaujali odmítavé stanovisko k psychotechnice a lamentují ve svých tiskovinách:

„Psychotechnické metody nejsou v dnešní praxi ničím jiným, nežli organisovaným slídlstvím, průmyslovou špionáží proti dělníkům a zaměstnancům.“ (Haló noviny, 12. 9. 1934.)

„Když debata o úkolech psychotechniky v poradenství uvázla v naprostém zmatku, vyšel z úst jednoho čistokrevného psychotechnika výkřik: Jsme na psychotechnickém a ne na hospodářském kongresu!“ (Rudé právo, 14. 9. 1934.)

„Otázky, kladené zkoušencům dotazníkovou formou, jsou se stanoviska vědy naprosto nezávadné. Avšak psychotechnika nepracuje ve vzduchoprázdném prostoru, nýbrž v závodech. Je myslitelné, že podnikatel, který žádá, aby zaměstnancům jeho závodu byly položeny takové otázky, činí tak z vědeckého zájmu?“ (Tvorba, 7. 9. 1934.)

Již vnější obraz tohoto sjezdu je podstatně jiný, než VII. kongresu v Moskvě. Tam jsme viděli velký počet mladých vědeckých pracovníků, kteří vyšli z proletariátu a zastupovali na sjezdu jasnou, ryze proletářskou ideologii. Účastníci VIII. kongresu jsou typickými prototypy buržoasie, vládnoucí v kapitalistických státech. V převaze jsou delegáti, kteří otevřeně zastupují fašistický směr. Je příznačné, že ani jediný z několika set delegátů se nepozastavil nad tím, že italský prof. Gemelli ve své pozdravné řeči začal a končil fašistickým pozdravem.“ (Haló noviny 13. 9. 1934.)

Rektor českého vysokého učení technického, prof. Milbauer pozdravil nepřítomnou sovětskou delegaci provokativní poznámkou, že doufá ve změny v sovětském svazu, které spřátelenému ruskému lidu přinesou zlepšení poměrů. (Rote Fahne, 12. 9. 1934.)

Toto pojetí si vysvětlíme naprostou neznalostí věci. Komunisté jsou vzdáleni i toho světa, do něhož psychotechnika zasahuje. Je tu však lapsus nepochybný: soudruzi se nechtějí znát k sovětskému delegátu, prof. Spielreinovi (Moskva), který se aktivně kongresu zúčastňuje a s velikým zájmem sleduje sjezdová jednání. Sověty šly přes náhled karlínských do Ženevy, tenhle Spielrein svou přítomností v Praze jaksi přislужuje buržoasii, to je všechno bolestivé vidět, to jsou trpká sousta pro pražskou komunu a její speciální ideologii, pro zatrpklé teoretiky, přes jejichž genia utíká život stále vpřed. Zapřísáhlé stojí stranou. Neviděli proto, jak psychotechnikové finisovali večerem ve Společenském klubu. Tam, prosím, postavili miniaturní vlajky zúčastněných států na stůl do houfu. Čert tomu chtěl, že vedle sebe stály tyhle dvě: rudá s bílou kruhovou plochou uprostřed a v ní černý lomený kříž. Červená se zlatým srpem a kladivem pod pětícípou hvězdou. Kdo bude stát stranou a komu prasknou bubínky, až se rozezvučí na mezinárodním meetingu vedle hymen jiných Internacionála, bude jistě náš bolševik.

On je zjevný nepřítel-laik, pokud se týče ofensivy psychotechniků. Zjevný a neškodný proto, že křičí a nedomýšlí ani jednoduché problémy. Výběr jako výběr. V lesním hospodářství se všechno slabé z porostů vyjme, aby zdatné kmeny měly pro sebe víc půdy, vzduchu a světla. Z člověčí tlačence tedy nutno vyřadit méně schopné, aby se získalo více místa pro nadané. Ale ovšem dřevo zůstává mrtvým přes svůj vzrůst — kdežto lidský duch tvoří, pracuje a potřebuje další lidské síly při první akci.

Pravověrný duch si libuje v podobenstvích a nepochybuje o člancích víry. Neopustit linii, to znamená říkat: V Rusku se žije. V ČSR se živoří. V Rusku se dělá umění. V ČSR se kýčáří. V Rusku svítí slunce. V ČSR je slunce kapitalistický švindl. Psychotechnika v Rusku je boží požehnání. Psychotechnika v ČSR je mordování slabých.

Měli bychom vlastně na základě těchto odsudků a priori již pohlížeti na užitou psychologii jako na věc v jádru dobrou — neboť komunisté od ní očekávají, že přinese národu a státu prospěch, nikoli krach nebo masová hnutí.

Psychotechnika je nyní na dobrých cestách. Pedagogie, technika i národní ekonomie k ní zvědavě vzhlíží. Očekávají od ní pomoc. Psychotechnika má šance na horečnou činnost. Přes toho nepřitele nic nevědoucího a proto odkázaného na pomluvy. Je-li nějaký kámen úrazu, nutno jej hledati jinde. Kdosi stojí také stranou a mlčí. Nepřítel vážný a tvrdý, vidoucí velmi ostře a sledující pozorně tu mravenčí práci. Je to paní protekce, která je konec konců v psychologii odbornicí — na ni je psychotechnika krátká a ještě asi dlouho bude.

Psychotechnika v praxi.

Po psychotechnickém výzkumu sáhli hlavně dopravníci a obory, kde jsou lidem svěřovány stroje: lelectvo, železnice, autodoprava, pouliční dráhy atd. Zde

bylo přísným výběrem a periodickou kontrolou odvráceno mnohé zlo, ztráty na materiálu a lidských životech. To samo o sobě znamená mnoho. V posledních letech pak vstoupila psychotechnika do škol, kde funguje jako poradce. Bylo na příklad vyzkoušeno několik tisíc abiturientů středních škol a jaký dojem mají z posudků svých vloh a charakterové struktury, vysvítá ze sdělení některých postižených:

„Psychotechnická zkouška má velký význam pro toho studenta, jehož zájmy jsou všestranné. Jinak je tomu u studenta, který již dávno vše uvážil a již několik let má vybraný obor studii. Je to obyčejně student jednostranně nadaný, zajímající se zvláště o určitý obor vědy. I když se tento žák dozví, že se hodí pro jiné zaměstnání, neopustí vytčený cíl. Sebedůvěra studentova je tím však poněkud otřesena, což může způsobit, že při náhodném nezdaru v zaměstnání začne pochybovat o účelnosti své volby.“

„Zkouška mne velmi zklamala, neboť není nic těžkého poznat podle tak podrobných otázek povahu, schopnost a nadání žákovo.“

„Myslím si, že podle odpovědí, které jsme museli dávat na určité otázky, může si každý nestudovaný učiniti obraz o naší inteligenci a schopnostech.“

„Metody jsou podle mého názoru velmi vhodné a dobře mohou vyhověti účelu. Zodpovězení zájmového dotazníku jest věcí moc důvěrnou. Nikdo by na otázky tam obsažené neodpověděl pravdivě osobě, k níž nemá důvěru. Celkem mohu říci, že celá zkouška jest sestavena tak, že k posouzení člověka úplně stačí. Velkou předností jest, že posudek může býti úplně objektivní bez jakéhokoliv vlivu osobního.“

„S výsledkem jsem byl úplně spokojen, byl výstižný. Vyšetřování bylo všestranné a podrobné. Některé dotazníky mi vlastně po prvé ukázaly moje sklony a záliby. Myslím, že by bylo dobré, častěji dělati podobné dotazy, neboť mohou vždy dáti látku k přemýšlení. Málokdy si sami klademe takové důkladné a podrobné otázky o svém já a proto o tom nijak neuvažujeme. Tedy teprve takové důvěrné dotazníky nás jaksi vyburcují z našeho neplodného snění a donutí nás k myšlení o svých vlastnostech, zálibách a i nesprávnostech. Testy jsou dobré, ale mělo by tam býti více otázek, jak nahlížíme na některé jevy, události, třeba i politické. Zda schvalujeme určité mravní otázky nebo nějaké jednání.“

„S výsledkem psychotechnické zkoušky jsem úplně spokojen. Uhodla správně všechny mé zájmy a sklony a dala mi dobré rady k dalšímu postupu. Myslím, že každý abiturient, dříve než se rozhodne pro své životní povolání, by se měl podrobit psychotechnické zkoušce, aby poznal dokonale sama sebe a své síly ani nepřeceňoval, ani nepodceňoval. Zdá se mi, že to není ani tak zkouška inteligence, neboť testy jsou velmi lehké, ale jakýsi pohled do našeho nitra, abychom poznali, k čemu máme sklon a k čemu se vůbec nehodíme. Zmýlit se snad ani nemohou, poněvadž zkouška je všestranná, zkouší se všechno možné.“

„Výsledek mne překvapil, nečekala jsem jej tak dalece příznivý, po složení zkoušky jsem čekala posudek co nejhorší. Dal mi trochu více sebedůvěry, které jsem až dosud měla velmi málo. Líbilo se mi, že byl zevrubný a překvapila mne na mnoha místech jeho výstižnost. Doporučuji psychotechnickou zkoušku každému abiturientu co nejvíce, má jistě velký význam pro každého jednotlivce, může jej uklidnit, po případě i správnou cestu ukázat.“

Tyto kritiky byly získány tak, že profesor češtiny jednoho z reálných gymnasií vyzval psychotechnicky vyšetřené oktávány k napsání dojmů ze zkoušky samotné a potom z posudků, vyhotoveného Ústředním psychotechnickým ústavem v Praze. Právě vyšlá psychotechnická ročenka pro rok 1934 obsahuje o zkouškách maturantů zajímavou stať, v níž dr. J. Doležal kromě těchto uveřejňuje i náhledy studentů, kteří se vyšetřování nezúčastnili, na příklad: „Jsem přesvědčen, že každý student musí

znáti sebe sama tak dobře, aby věděl k čemu se hodí nebo nehodí. Bylo by velmi smutné, kdyby nevěděl, k čemu se hodí, kam se obrátiti po maturitě.“

Vyjádření mladých lidí, kteří vstupují do života, nebo na akademickou půdu, jsou jasná. Jistě povzbuzují víc než vědecká analýze výsledků psychotechnického snažení. Žádají rozšíření praxe, s níž se teorie samozřejmě svezí. Dávají kongresistům právo na spokojenost a posilují je k další práci.

otázky a odpovědi

Ještě o „Přítomnosti“ a katolictví

I.

Vážený pane redaktore,
stále marně čekám, zdali budete nějakým způsobem reagovat na můj dopis, nebo snad p. Fuchs. Nemohu pochopiti, proč neuveřejníte můj dotaz p. Fuchsovi, aby tento mohl mně odpověděti. Vzpomínám na Vaše slova, která jste pronesl ve své obhajobě proti útokům na Vás v záležitosti Štefánikově. Řekl jste, že to byla touha po pravdě (jež Vám byla vštěpována Vašimi profesory), která Vás vedla k napsání objektivní a pravdivé charakteristiky osoby Štefánikovy. Proč nyní nechcete dáti průchod pravdivému úsilí prostého člověka? Snad máte pro jeho názory jen pohrdavý úsměv? Právě proto dychtivě čekám na poučení, které mně p. Fuchs jistě může a rád poskytne. Nechápete, pane redaktore, jak to trapně působí na člověka z lidu, jak mu to bere víru v poctivost a pravdivost, když vidí, jak lidé, které doposud považoval za výkvet našeho veřejného života, povýšenecky ignorují jeho názory, jež neuznají za hodna ani odpovědi v listárně redakce. Vždyť to je věc té nejelementárnější slušnosti. Často poukazujete na onoho ducha gentlemanství a společenského taktu, jenž vládne v politickém životě západních států. Sám jsem tak pracoval delší čas ve Francii a vím ze zkušenosti, že kdykoli se některý z mých francouzských druhů obrátil se svým názorem na některého francouzského žurnalistu, nikdy nezůstal ignorován. I v takovýchto malých detailech se jeví skutečná kulturnost západního života, jehož způsoby často doporučujete, pane redaktore!

J. V., žel. dělník.

II.

Vážený pane,
mám-li být upřímný, neodpovídal jsem na Váš poslední dopis hlavně proto, že po jeho přečtení ztratil jsem všechnu víru, že jste opravdu železniční dělník, a Váš dnešní dopis je věru neschopen tuto víru ve mně obnovit. Víte, mám jakousi představu o tom, jak dělníci píší, a Váš způsob rozhodně mojí představě neodpovídá. Mezi požadavky slušnosti zajisté patří také to, aby člověk nedopisoval redakci anonymně, nebo aby nevystupoval v masce. Dělníka se Vám tedy nedaří napodobit. Pak jsem měl ještě více méně osobní důvody k mlčení: kdybych měl obšírně odpovídati na každý dopis, který dostanu, zachránil bych sice bezvadnou pověst své slušnosti, ale zároveň bych provozováním slušnosti utratil celý svůj den a nic jiného bych už neudělal. Používám této příležitosti k prosbě, aby také ostatní čtenáři přijali tuto moji slušnou omluvu, jestliže je někdy pohněvám tím, že na jejich dopis neodpovím. Konečně důvod třetí: opravdu se mi zdá, že na všechny Vaše otázky odpověděl jsem již ve své první odpovědi.

Avšak z obavy, abych neztratil pověst slušného člověka, odpovím Vám tedy ještě jednou, když na tom tak důrazně trváte. Nevím však, co podstatně nového mohu říci. Vedle Vašeho dopisu dostal jsem ještě mnoho jiných — otiskovat je pokládám za zbytečno, neboť kdo kdy nahlédl do časopisu Volné Myšlenky, ví, co v nich stojí.

Odpovím Vám otázkou, kterou v posledním čísle „Fackel“ položil rakouským sice, avšak jinak Vám blízkým lidem ví-

deňský Karl Kraus: chtějí se volní myslitelé zásadně učit politicky myslet teprve v koncentračním táboře? Osobně k tomu nemám chuti, rád bych politicky správně myslel už dříve. Podle mého názoru byste možnost koncentračních táborů velmi přiblížili, kdyby se Vám podařilo zahnat katolíky do tábora nepřátel demokracie. Neradím ovšem, abychom se přestali bránit proti útokům katolíků, kdekoli se vyskytují. Radím jen, aby se boj proti katolické církvi nepokládal za jeden z hlavních úkolů této doby. Tvrdím, že máme před sebou úkoly daleko důležitější.

Naše debata byla v jiných časopisech pozorně sledována, a do „Volné myšlenky“ o ní napsal článek mladý sociální demokrat. Jeho úsudky jsou velmi příbuzny oněm úsudkům, kterých se držela rakouská sociální demokracie asi tak před osmi lety, a které byly jednou z příčin, jež ji přivedly do záhuby. Také ona zakládala si tolik na svém protikatolickém boji, že odmítla koaličně spolupracovat s křesťanskými sociály a že raději vzdala se všeho vlivu na stát, než aby se poskrvnila jakýmkoliv spojenectvím se Seipelem. Dnes už rakouští sociální demokraté uznávají, ovšem teprve z hlubokosti své těžkosti, ovšem teprve z emigrace nebo z koncentračních táborů, že to byla chyba. Moc, které se tak lehkomyslně vzdali, nikdy se k nim nevrátila, propast mezi nimi a státní mocí se stále prohlubovala, až konečně došlo k tomu, k čemu došlo. Kdyby dnes jim bylo osudem dopřáno znovu se rozmýšlet o této věci, kdo se odváží říci, že by opakovali své tehdejší rozhodnutí? Rakouská sociální demokracie byla tak zásadová, že protestovala proti Dollfusovi i tenkrát, když zřizoval koncentrační tábory pro hakenkrajclery; zdálo se jí, že to neodpovídá stavu svobody, jsou-li zavírání lidé, kteří z Německa dovážejí traskaviny a znepokojují atentáty celou zemí. Dlouho nevěděla, kdo jí má být protivnější, zda katolíci nebo hitlerovci. Já bych si tedy jen přál, abychom my byli prozíravější, abychom my dobře věděli, kdo se nám má více hnusit, a abychom neváhali třeba i s menším nebezpečím uzavřít spolek proti nebezpečí většimu. Onen mladý sociální demokrat, který napsal článek do „Volné myšlenky“, je zástupcem onoho směru svobody, který teče a teče, až najednou vstoupí do koncentračních táborů pod absolutistickou moc nějakých surovců, sprostáků a sadistů. Myslím, že svobodomyšlnost, která vede k tomuto konci, nemá cenu pražádnou. O naší generaci nechť není v budoucnosti známo jen tolik, že dovedla svobodně myslet, nýbrž i to, že dovedla rozumným způsobem svou svobodu zachovat, třeba i pěstováním umírněnosti, bylo-li třeba.

Zajisté také katolicismus projevuje diktátorské choutky všade, kde k tomu má příležitost. Ale my právě musíme tak politicky pracovat, aby se mu příležitost nenaskytla. Bude-li si ovšem tak počínat, abychom katolíky, agrárníky, národní demokraty a ligisty a fašisty dohnali k vytvoření bojovné koalice, příležitost tu nepochybně bude. V letech 1926 až 1929, v klidné době, bylo možno svést koalici občanských stran. Dnes, kdy je tolik špatných příkladů v sousedství, by byla nebezpečím. Nelustím otázku celého světového katolicismu, není pro mne rozhodující, co dělají katolíci v Rakousku a v Německu. Starejme se o svou vlastní domácnost. Otázka, kterou znovu kladu, zní takto: je možno v našich československých poměrech udělati z katolíků spojení demokracie nebo to není možno? A je-li to možno, nestojí za námahu nebo někdy i za sebezapření se o to pokusit?

Nějakou rozdílnost přesvědčení a praxe v tom nevidím. V demokratické politice jste každý den stavění před nutnost se rozhodnout, chcete-li s těmi, s nimiž v některých věcech nesouhlasíte, spolupracovat na věcech jiných a jít s nimi kus cesty. Rozhoduje, které cíle pokládáte za hlavní. Za dosti žertovné pak musím pokládat, jestliže dokonce v „Lidových listech“ žurnalista jindy tak bystrý, jako je dr. Doležal, uznal za vhodné vytknout mi dualismus smýšlení a činů. Je to asi tak, jako kdyby někdo, kdo už po celý lidský věk se živí masem, napadl pojednou někoho jiného, který napsal článek, že je někdy také možno jíst maso. Co asi zamlžilo jeho zrak do té míry, že zřejmě počinání své strany nevidí? Jestliže já říkám, že je třeba, aby nekatolíci dovedli sedět s katolíky v jedné koalici, je-li v záce demokratický systém, tedy je to prý dualismus. Jestliže však katolická strana páně Do-

ležalova, už po patnáct let ochotně sedí v každé koalici s nekatolíky, do které ji přijmou, tedy to není dualismus? To není rozdíl mezi smýšlením a praxí?

Vidím, milý pane, že jsem se poněkud opakoval. Je to Vaše vina, poněvadž jste také jen opakoval svou otázku. —fp—

dopisy

Je to bída jen naší levice?

Pane redaktore,

v minulém čísle Přítomnosti glosuje šifra ld se souhlasem moji úvahu z Práva Lidu o nedostacích naší hospodářské administrace a o nevšímavosti inteligence k hospodářským problémům a — jak to už bývá — hledá vinu na „levici“. Levice prý nemá hospodářský plán, nepřipravuje své lidi pro nové úkoly, levice selhala v poradním sboru atd., levice prý si musí především opatřit kádr lidí pro přestavbu sociální a hospodářskou.

Snad je v tom i kousek — ale jen kousek — pravdy, avšak jistě víc mylné víry, že levice by mohla pořídit více než vidíme dnes. Není správné žádati, aby hospodářský plán měla jen levice, když vůbec je sporné, kdo u nás všechno představuje hospodářskou levici, a když je přece jasné, že se vládne a povládne koaličně, takže levice nemá vyhlídek prosadit nějaký svůj vlastní plán. A má snad naše pravice plán? Ví náš průmysl, co je třeba dělati, aby se dostal na novou cestu, mají naše banky nějaký plán na reorganizaci peněžnictví a pro řešení předlužení našeho hospodářství? Nemají, ačkoli pravice má víc hospodářsky informovaných lidí, takže je tu ve výhodě proti levici. Je třeba proto mluvit o vině všech, nikoli jen o vině levice.

Ale pozorujme dobře! Jistý obecný plán, linii má levice i pravice; pravice chce zachovati status quo, tedy podržeti hospodářskou moc bank a závislost státu na úvěrové jejich politice, snaží se zachovati neomezenou autonomii podnikatele, volnost smluvní v hospodářských vztazích, pravice žádá, aby stát se nemíchal do „volné hry hospodářských sil“, aby se omezil na dřívější svou funkci zabezpečovati podmínky pro svobodnou iniciativu podnikání. Naproti tomu levice usiluje o státní kontrolu úvěrové politiky, tedy o omezení převahy bank ve prospěch obecný, žádá regulaci výroby a cenové hladiny se zřetelem na spotřebu, snížení podnikatelských zisků a úroků, lepší rozdělení národního důchodu (širší sociální pojištění, zkrácení pracovní doby, zprostředkování práce, závaznost kolektivních smluv, veřejné investice, finanční zabezpečení samosprávy), zkrátka hospodářskou demokracií.

Nyní však nejde o jednu z těchto základních linií hospodářské politiky, nýbrž o konkrétní hospodářská opatření, abychom se dostali s místa; jde o plán kompromisní, koaliční, poněvadž ani levice ani pravice za daných politických poměrů nemohou počítati s prosazením vlastní linie bez úchylinky. Vidíme však, že více aktivity je zde přece jen na levici, konkrétně řečeno u agrárníků a sociálních demokratů; počítáme agrárníky k hospodářské levici, poněvadž jsou proti neomezenému liberalismu (pro regulaci zemědělské výroby, omezení spekulace, pevné ceny); sociální demokraté pak usilují zejména o řešení nezaměstnanosti (veřejné investice, 40hodinový pracovní týden, uvolnění úvěrů pro výrobu). Jak tu přispěla pravice, abychom měli nadějnější vyhlídku z krize? Tím, že bojovala proti devalvaci, proti zkrácení pracovní doby, tím, že se staví proti jakémukoli opatření na uvolnění úvěrů? Na pravici je tu pouhá

negace pro všechno, co se navrhuje, aniž by se podával nějaký plán vlastní.

Bída levice je však v tom, že má skutečně málo lidí hospodářsky vzdělaných. Je to pochopitelné; lidé hospodářsky informovaní jsou ve službách kapitálu, bank, průmyslu, nebo na něm závislí; i když dojdou k jinému hospodářskému poznání než je ono, které propagují jejich chlebovárci, nemají odvahy toto poznání veřejně projevit. Kdo sleduje diskusi o naší úvěrové politice, nemusí ani býti překvapen, že prof. dr. Macek jest téměř osamocen, že ti, kdož s ním souhlasí, se uchylují k anonymitě, chtějí-li vůbec říci své mínění, a že naproti tomu odpůrci — sami mlčící — mobilisují celou frontu více méně na sobě závislých osob, aby čelili propagačnímu účinku Mackova úsilí o lepší úvěrovou politiku. Srovnajme naše poměry s cizinou, kde o takových věcech debatují nejen profesori, nýbrž i mnozí vedoucí národohospodáři, a máme smutný obrázek.

A že naše inteligence vůbec je málo ochotna jíti s levicí v otázkách hospodářských, jest věc pochopitelná také. Především má inteligence obavy, že hospodářská demokracie povede, zejména na počátku, k nivelisaci důchodů; slouží tedy inteligence raději těm, kdož jí ať domněle nebo skutečně zajišťují lepší hmotné postavení, a jest hotova vždy poskytnouti sluch spíše konservativním argumentům hospodářsky mocných než argumentům těch, kdož tvrdí, že náš hospodářský řád je zralý k revisi. Proto i kdyby měla nyní levice své příslušníky mezi vlivnými byrokraty — ale ona jich tam nemá! — bylo by to málo, dokud inteligence ve svém celku je ovládána hospodářským myšlením vrstev, jimž dosavadní stav hospodářského pořádku hovoří, dokud inteligence bude ponechávati hospodářské poznávání úzkému kruhu interesentů. Jak se má levice postarati o to, aby měla dostatek lidí hospodářsky informovaných? „Levice“, to je přece především politické přesvědčení, stanovisko k sociálnímu řádu, a nemá-li tedy levice dost takových lidí, neznamená to nic jiného, než že je vůbec málo levě orientovaných národohospodářů; proč, řekl jsem nahoře: je málo lidí ochotných sloužiti celku a myšlence, mnoho hotových sloužiti hmotě a hospodářsky mocným. Tady jsou ty těžkosti.

Zdraví Vás

Dr. V. Maur.

Čeští umělci a Paříž

Milý pane redaktore,

navazuji na dopis Josefa Čapka, který má celkem pravdu, když tvrdí o kritice referenta z „Le Mois“, že je velmi povrchní. Pro mnohé byl tento pařížský úsudek překvapením, ne však pro všechny. Bylo dosti rozšířeným tajemstvím, že úspěchy našeho výtvarného umění v Paříži nejsou tak pronikavé, jak bychom si přáli. Platí to jak pro umění konservativní, tak pro umění mladé.

Bylo by už na čase, aby se přestaly činiti rozdíly mezi uměním moderním, ultramoderním, konservativním atd. atd., aby se znaly jen věci dobré a špatné. Přece formulka nikdy nikoho nezachránila. Před třiceti lety považovali jsme za dobré jediné impresionistické obrazy, dnes vidíme, jak jsme se mylili. Kolik braku chráněného jen impresionistickou etiketou se vetřelo do umění. Jsem přesvědčen, že věc se bude opakovati. Kubistický obraz může býti velmi krásným, když jej namaluje Picasso, a velmi špatným, když jej namaluje X nohsled. Ti, kteří nejdokonaleji dovedou pacítiti novou formu, jsou největším nebezpečím pořád a pořád se rodícího moderního umění. Působí zmatek, křečovitě se drží na povrchu, aby po kratičké existenci zapadli zrovna jako ti, kdo si převzali pro své výtvarné projevy formy ze staršího bohatství. Na konec rozhodne jediné genius, vedle něž zůstává talent, pak zůstane jen něco z nadaných, vše ostatní čas bez soucitu zabíjí.

Francie obohatila svět hodnotami tak vysokých kvalit, že není divu, že pro zář vlastního slunce nevidí hodnoty druhých. Můžeme jim to míti za zlé? Můžeme míti za zlé Italům, když jim uklouzne tvrdší slovo ve vzpomínce na tři tisíce slavných let? Jak my rádi uplatníme svých tisíc let života, a nebyl takový, jako ve Francii a Itálii!

Zdá se mi zcela pochopitelným, že Francouzi nesnášejí dobře francouzské umění z druhé ruky, že spíše snesou nějaký národopisný kýč, na němž vidí alespoň něco nezvyklého, když výtvarné aliquid novum schází. Těch omylů v československém umění bylo právě jako u francouzských výtvarníků a kritiků celá řada.

Pravdu má Čapek, že francouzskému vkusu může se ledacos zdát nedokonalým a primitivním, co nám doma právě může být bytostně milé. Výběr se však dělal pro pařížskou Míčovnu, nikoliv pro nás. Francouzům ve svém celku je bytostně nejmilejším umění XVIII. století a přece nám je sem nikdy neposlali! Jsou asi lepšími diplomaty, mají větší zkušenosti, proto nás správněji odhadli, než my je.

Pařížskému museu v Luxembourg byla již před válkou nabízena darem významná díla cizího výtvarného umění. Odpověď zněla vždy stejně: Přijmeme, avšak s podmínkou, že nemusíme vystavit. Němci se velmi namáhali umístit v Paříži krásnou expozici německého umění XIX. století, měla býti zakoupena národní německou subskripcí, nedošlo k tomu, Francouzi poděkovali, prý pro nedostatek místa.

Stejně se vedlo jiným národům, ojedinele se někdo z cizinců uplatnil přátelskými vlivy, bylo to však uplatnění přechodné.

Tužba německých výtvarníků stala se pro naše skutkem. Nesporně byla laskavost na straně Francouzů, když nám dali k dispozici cenné místo v pařížské Míčovně a k tomu nějakou sumu na zakoupení obrazů a soch. V celém světě by se to bylo považovalo za krásné gesto a přirozené by byl celý soubor doplněn přiměřenými dary. Konečně i francouzské umění v Londýně je z největší části representováno dary.

Když my jsme koupili francouzskou kolekci pro státní galerii, doplnila ji francouzská vláda dary, a nebyla mezi nimi ani jediná věc, která by nebyla snesla nejpřísnější měřítko. Máme tu sochaře Myslbeka, Štursu a Gutfreunda, kdyby v Paříži byl Myslbekův Kardinál, Štursova Gulamit Raha, Gutfreundův T. G. M., jistě by kritika byla dopadla jinak. Mohlo by se namítnout, pořád tytéž staré věci, ale tak významná díla nepovstanou každý rok.

To, co jsme do Paříže poslali, není z vrcholných věcí. Neznám program výstavy v pařížské Míčovně, snad si Francouzi přáli, aby tam přišlo jen to, co tam je, pak jim bylo však třeba věc vysvětliti. Bylo asi málo peněz, nedala se koupit závažná díla, ale pak snad bylo lépe poděkovat a celé věci nechat. Každý opravdový umělec vytvoří díla, která mají vždy dobrou kvalitu, ta je však nestejně výše.

Kdo Slavička nezná, může souditi jen podle obrazů, které od něj v Paříži vidí. Ty daleko nejsou nejlepší z nejlepšího, představují mírný průměr. Slaviček by byl velmi zarmoucen, kdyby právě tyto své obrazy viděl na světovém fóru v pařížské Míčovně. Víme z jeho dopisů, jak pečlivě vybíral, když šlo o výstavy v Mnichově nebo ve Vídni.

Celá naše kolekce v pařížské Míčovně by nebyla v Praze ničím zvláštním. Kdyby ji měl soukromník, řeklo by se, že je to ucházející sbírka. Jako provinciální galerie u nás by byla sotva zajímavá. Když nebylo možno jinak, pak měl býti vybrán některý Slavičkův obraz ze státního majetku nebo z majetku Moderní galerie, a když to stanovy nedovolují, měly se změnit. Rozhodně měl však jít do pařížské Míčovny obraz, který by si byl vynutil uznání a úctu. Slaviček takové obrazy nama-

loval! Vzpomínám si na jednání o dva krásné obrazy Rousseauovy, které patřily spolu s Delacroixovou Medeou spolku přátel Kaiser-Friedrich-Musea v Berlíně. Když ten se ocitl inflací v nesnázi, mohli Francouzi tato tři díla získat, ustoupili však a sami pomohli úvěrem, když viděli, že Delacroix zůstane ve veřejné sbírce v Berlíně a oba obrazy Rousseauovy v Praze. Tyto obrazy měly pro Louvre stejný význam, jako krásný Slavíček pro galerii v Praze, jsou nejlepší z nejlepších, vrcholná díla autorů. Francouzi nikdy nechtěli mít všechna veliká díla francouzského umění doma. Je pravda, mají mnohem více než my, ale Paříži jsme mohli již něco obětovati.

Zdá se, že nebylo na celou věc peněz, že ani umělci neměli chuti za malé částky, které byly k dispozici, dát pro Paříž velká svá díla. Byla to chyba nejen pro stát, ale i pro ty, jichž díla jsou dnes v Míčovně vystavena.

Chtěl bych býti špatným prorokem, ale v Paříži je vystaveno leccos, co mohlo počkat, někteří z umělců budou mít velmi nepříjemný pocit, až po letech uvidí, čím jsou v Paříži reprezentováni.

Nevím, jaký byl program expozice, šlo-li jen o nejnovější umění, pak tam nepatřil ani Slavíček, ani Štursa, šlo-li o československé umění ve svém celku, pak tam velmi mnoho schází. Přenechali-li jsme výběr Francouzům, to jest pravděpodobně jedinému Francouzi, pak se stala chyba, poněvadž nemohl znát a jistě neznal československé umění.

Obávám se, že se jednou zase něco nepodařilo, a že na mezinárodním fóru bylo velmi ublíženo nejmodernějšímu československému umění. Rozhodně není se z čeho radovati.

Zdraví Vás

Palkovský.

O původnost v českém umění

Milá redakce!

Pan dr. R. odpovídá na můj dopis v 37. čísle *Přítomnosti* a míní, že jsem si prý věc tuze usnadnil. Nezdá se mi. Prokázal jsem snad dost jasně, že referent z *Le Mois* pohříchu své věci náležitě nerozumí a ani se nesnaží rozumět a že tedy nemůže být kritickou instancí, která by o československém umění mohla dělat diagnózy a určovat mu životoprávu. A zhořel se nevyhýbám otázce, že českoslovenští umělci nedovedou „intenzivně transponovatí dojmy své země“. Předpokládal jsem, že dr. R. něco o tom ví, že jsem o tomto problému už dosti dávno a dosti často psal, takže tu pro mne nebyla žádná naléhavá příležitost k nějakým zvláštním názorovým exhibicím. Je dlužno vítati, že se z otázky rozvinula širší debata, neboť věc tak vážná jistě se nemá nechat jen tak lehce padnouti pod stůl. Ovšem je trochu chybou, že dr. R. neužil svých thesů o zaktualisování, zpřítomnění, politické a sociální funkci malířství zásadněji již při svém nepřilíš dávném posudku výstavy evropské karikatury, kde ani tento, nesporně dosti slušně splněný požadavek neuchránil československou produkci tohoto oboru zase před poněkud příliš lhostejně paušalisujícím soudem nesoudem p. R.

Josef Čapek.

Má katolictví vyhráno?

Vážená redakce!

Budiž mi dovoleno, abych i já odpověděl několika slovy na otázku, kterou položil v posledním čísle „*Přítomnosti*“ p.

Z. S. „Má katolictví vyhráno?“ Odpovídám shodně s panem Z. S.: Nemá! Katolictví, t. j. Církev, nebude mít na zemi vyhráno do skonání světa, jak nás učí naše víra. Církev Vítězná jest jenom na věčné blaženosti, v očistci je Církev trpící a zde na zemi je Církev bojující. Zápas ještě trvá a bude trvat usque ad consummationem saeculi. Myslím, že kdo o katolictví píše, měl by katolické učení znát.

Vyhráno tedy katolicism nemá. Netvrdil jsem ale ani, že vítězí. Co jest vítězstvím a co jest prohrou? Vítězstvím jest: spasiti mnoho duší. Prohrou jest: duše ztrácti. Politické symptomy, jež se mění s běhy tohoto světa, jsou jenom nepřesným měřítkem skutečného života náboženského. Vidím-li v čem pokrok, tedy jest to především to, že úroveň náboženského života v katolictví stoupá. Za aktivum bych pokládal takovou revui „*Na Hlubinu*“, nynější úroveň Serafského Praporu a především rostoucí počet komunikantů. Pokrokem jsou Akademické Týdny, thomistické sjezdy a jejich ohlas u vzdělaných lidí. Z. S. dekretuje, že katolictví není náboženstvím. Nevím ovšem, co náboženstvím myslí. Vidím v katolictví všechny znaky náboženství, závaznost plyne z víry pro každý životní úkon. Proto také zasahuje jak do politiky, tak do filosofie.

Pan Z. S. píše, že Církev liberálně přijímá pod svou pohoštinou střechu všechny, kdož se k ní hlásí, ať jsou pravověrní nebo ne. Myslím, že pan Z. S. zaměňuje Církev s politickou stranou. Politická strana, jež hájí práva Církvě na svou pěst a na své riziko, musí ovšem v demokratickém režimu hledět na množství. Proto přijímá každý hlas, který jest ve volbách pro ni odevzdán. Katolická Akce naproti tomu již jest vybiravější. Ale Církev? Získejte si sebe větší zásluhu politické, ale žijete-li ve smrtelném hříchu, jste mrtvým údem Církvě. Že se nezříkáme veřejně matrikových katolíků, to má důvod náboženský, nikoli taktický. Kdo alespoň formálně v Církvě jest, u toho jest naděje na spásu větší, než u toho, kdo se s ní rozejde. Pan Z. S. tvrdí, že lidé, kdož to myslí s katolictvím vážně, jsou v odporu s oficiálním katolictvím. Kdo jest to oficiální katolictví? Oficiální představitelé katolictví jsou podle církevního učení biskupové s papežem. Nejsou jimi političtí funkcionáři.

A konečně ta politická linie Církvě. Církev nechce od státu nic jiného, než možnost svobodně hlásati slovo Boží a vykonávat kult. Režim je jí lhostejný. Hledí se všude zabezpečit konkordáty. Nejsou-li smlouvy dodržovány, protestuje. Jaká je v tom nedůslednost? Politika není ničím jiným, než součástí pastýřské opatrnosti. To, co jest obyčejně pokládáno za úspěch či neúspěch, bývá často jenom vlnění na povrchu. Katolický život jest nutno poznati uvnitř — lidé ze zevnějších přícházející nám neporadí a také nás dobře neposoudí. Náboženský postoj k životu jest ustavičným zápasem. Proto katolictví vyhráno nemá.

Dr. Alfred Fuchs.

F. Baum vyučuje němčině a světové literatuře. Německé kroužky o 8 účastnících — 5 Kč za hod. — Praha XII., Španělská 10 (dříve Božetěchova). Tel. 315-72.

Půjčovna knih » MÍR « Praha II., Vladislavova 2

Palác Báňské a hutní

Nejnovější česká literatura, jakož i německá, anglická a francouzská

Vkusné, dobré dopisní papíry

KAREL KELLNER, PRAHA

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 61, U MUSEA
DLOUHÁ TR. 17, U STAROMĚST. NÁM.

Svět knih

Roč. 4. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

39

Fráňa Šrámek:

PŘÍCHOD VOJÁKŮ DO MĚSTEČKA.*

*Takhle už to jednou bylo,
tenkrát jsem byl kluk,
na náměstí ještě spící
cizí vpadl zvuk.*

*Z postele kluk tenkrát skočil,
dneska skočil muž,
my tu, lidi, ještě spíme,
voják válčí už.*

*Zas ten rytmus v dlažbu bije,
pane, to je krok,
jak by do světa ryl díru
každý v botě cvok.*

*Zas ten rytmus v dlažbu bije
jako tenkrát.
Oho, pozor, staré kosti,
co to děláte?*

*Někdo na mne směšně mrká,
byl by to ten kluk?
jenjen po mně špičkou hodit.
Kluku, ani muik.*

*Já vím, já vím, co chceš říci,
kluku ježatý,
že bych moh' mít jiný rozum,
než jsi mával ty.*

*Já vím, já vím, hanba je to,
stydět bych se moh'.
Kdybych někde v šachtě ležel
a rost na mne hloh,*

*na hališské pláni někde
a ne v posteli,
to bych takhle nevyskočil,
jak když vystřelil.*

*Tyhle roupy do mých hnátů
už by nevěly.
Jen ti v šachtách, jen ti asi
navždy zmoudřeli.*

* Ze sbírky „Ještě zní“.

O KNIHÁCH

L. F. CÉLINE: CÍRKEV. Komédie o pěti dějstvích. Přeložil Jaroslav Zaorálek. Vychází jako VIII. svazek Knihovny Nové Evropy, Nový Svět. Cena Kč 24.—. Vydal Fr. Borový 1934. Céline, přes noc slavný autor Cesty do hlubin noci, která vzbudila v celém světě opravdu nevídané nadšení jedněch a odpor, ba hnus u jiných, vydal teď novou svou knihu „Církev“, komedii, v níž se vedle osob, známých z „Cesty do hlubin noci“, setkáváme s mnohými novými postavami a ději. Podobně jako v „Cestě“ nám zde autor ukazuje tragickou komičnost kolonizační politiky, bezduchou životní štvanicí moderní Ameriky a proletářskou bídu pařížského předměstí, ale uvádí nás také do politického prostředí, a to rovnou do Společnosti národů. Jak asi dopadá Célinova kritika dnešního světa, si snadno domyslí každý, kdo zná jeho satirickou vervu a jeho neupravný vtip. Zdá se dokonce, že Céline je v této knize — jež byla napsána před „Cestou do hlubin noci“ —

Slovník jazyka českého. Už dlouho je pociťována potřeba českého slovníku, který by podal přehled jak mluvnice, tak jazykového usu. A konečně by bylo záhodno odstraniti i nesrovnalosti mezi Pravidly a Naši řečí. Už celá léta připravovaný Slovník České akademie dosud nedospěl k vycházení, a pak to bude dílo čistě vědecké a velmi rozsáhlé, jež bude vycházet po léta. Proto přichází velmi vhod a včas dílo menší, jež je společnou prací redaktora Lidových novin Pavla Váši a profesora Masarykovy university Fr. Trávníčka — Slovník jazyka českého, pravopisný, kulturní a fraseologický (v nakladatelství Fr. Borového po sešitech). Do konce roku 1935 má býti celý venku a podle vyšlého prvního sešitu je patrné, že to bude sborník praktický a že bude spolehlivým rádcem a pro jeho stručnost a jasnost bude ho lze užívat i neoborníky. A hlavní je, že bude brzy celý v rukou těch, kdo touží psáti správně.

Věstník ústřed. spolku učitelských.

ještě nelitostnějším kritikem naší doby než v „Cestě“. Mistry se opravdu neubráníme srovnávání s Rabelaisem a s nezapomenutelným Jarryovým „tatikem Ubu“, jejichž humor je zde ovšem aplikován na nejpálčivější problémy dneška. Typy koloniálních hodnostářů, amerických hereček, pařížských lékařů a strážníků, politiků a důstojníků, jež Céline vytvořil v této knize, jsou nejkomičtější karikatury, při nichž bezděky vzpomínáme na Groszovy kresby. Stejná trpká životní filosofie je v nich pod zřivavým vtipem ztavena jako v karikaturách Groszových. A snad ještě jasnější než v „Cestě“ zde Céline vyslovuje svůj názor na člověka, ženy, na lásku. A snad ještě nelitostnější než v prvním svém díle karikuje své kolegy lékaře, vojenské hodnostáře a zákulisní politické čachráře. Každá věta zde prozrazuje vrozeného satirika, který bez pardonu šlehá svým humorem všechno, co se mu zdá hodno výprasku.

VLADIMÍR DRNÁK: HLAVOU PROTI ZDI. Román. Vyd. Fr. Borový a Družstevní práce v Praze. Román, který byl poctěn Májovou cenou dvou našich nakladatelství, je jaksi novum v naší literatuře. Jeho děj ani z nejmenší části není lokalizován do Čech a tam, kde se v něm mluví o cizích zemích, prozrazuje tak naprostou znalost prostředí, že musil býti napsán autorem, který zemí zná nejen geograficky, ale pronikl až k jejímu duchu. Hrdinou románu je malíř Vincent van Hout, kterého jméno je jen krycí značkou skutečného van Gogha. Drnák napsal tedy biografický román tohoto slavného malíře. Představuje nám ho po stránce umělecké i lidské, vytváří typ naviňho důvěřivého člověka a vášnivého umělce, pro něhož vlastně neexistoval svět, ale jen paleta a barvy a velká touha, dobrat se největší barevné svítivosti a obrazem zrealiziti jas svého vidění. Od prvých počátků uměleckého snažení v Holandsku, přes pařížské úspěchy až

k šílenství a smrti slavného malíře vede nás Drnákova próza. Drnák je pseudonym. Snad je to první jeho románová práce. Ale po stránce formální již hotový kus cesty a ne mráкотné hledání. Se jménem Drnákovým přišel do české literatury někdo, jemuž románová technika je věcí samozřejmou, danou již předem, jemuž psychologie a jak se všechny ty složky románové jmenují, nepůsobí potíže. Jeho věty jsou prosté až k samozřejmosti, ale pod každou z nich cítíte vervní sílu dějovou i citovou, opravdový a charakteristický vzruch, jeho dialogy jako u málokterého českého vypravěče dovedou charakterisovat a být při tom nenucené. Dovede nejen dokreslit ústřední postavu, ale episodické lidičky dokonale vystihnouti. Snad jen u plynulosti dějové lze zde činiti výtky častými reminiscenčními vsuvkami přetřhané. Román Hlavou proti zdi není mým exportním zbožím, ale tím více kusem poctivé umělecké práce. Miloš Holas.

JAN WELZL VE FRANCII. Pod názvem Život Eskymáků (La vie des Esquimaux) vyšel právě v nakladatelství Nouvelle Revue Française v Paříži francouzský překlad knihy: Eskymo Welzl, paměti polárního lovice a zlatokopa, kniha, která vznikla z korespondence Rudolfa Těsnohlídka s českým náčelníkem Eskymáků Janem Welzlem. Francouzský překlad pořídil Joseph Gagnaire, úředník francouzského vyslanectví v Praze. Francouzské vydání knihy je vyzdobeno 36 dřevoryty a doplněno mapkou Welzlových nových domoviny.

KOUZLO PODZIMU — JAK JE KDO VIDÍ. Ing. B. Holas, Mé shledání s Orientem. A. Tesářová, O tvářnosti dnešní prostituce. Ľmělecké kredo Vlasty Buriána. Dětské divadelnictví v Rusku. Porodnice rodinným sanatoriem — a ostatní pestrý obsah v novém čísle Svět z o zora.

NÁZORY A SENTENCE

DRÁ BARDAMA

jak je tlumočí L. F. Céline ve své nové knize „Církev“, která právě vyšla jako 8. svazek sbírky „Nový Svět“, Knihovna nové Evropy.

Smutnější než všechno ostatní, poslouchajte dobře, nejsmutnější ze všeho je smrt. Ba je to jediná smutná věc na světě! A ostatně, kdyby jí nebylo, lidé by se nemilovali, jak tomu říkáte; láska, to je strach ze smrti.

Život není náboženství. Život je žalář! Nemá to smyslu, snažit se jeho stěny zdobit jako nějaký kostel . . . všude jsou v něm samé okovy . . .

Abý člověk mohl být anarchistou jak se patří, na to by bylo třeba, aby už nepotřeboval jíst. Právě anarchisti, to jsou boháči. Abychom se mohli najíst, musíme si jeden jak druhý pomáhat všelijakými tričky, a anarchista, neanarchista, to máte skoro jedno.

Pro hledání vědecké pravdy máme mezinárodní, ostatně náramně přísnou tradici; ale jakživo se lidé neshodnou o pravdě samé! V Bragance měří ta pravda metr a čtvrt, v New Yorku má metr pětasedmdesát a v Ženevě bude mít možná dva metry; a přece se zdá, že měřeno bylo tímž metrem.

V Evropě se z inteligentního proletáře stává revolucionář, kdežto v Americe se z něho často stane boháč. V Evropě budete až do smrti náležet k té náramně zotímavé třídě devadesáti miliónů námezdních pracovníků, kteří nevudělávají ani pět stovek měsíčně; a to stačí tak na to, aby člověk byl vlastenec, ale, jak zkušenost dokazuje, nestačí to na to, aby se člověk mohl dosyta najíst. Hleďte odtud vymáznout, kamaráde, nebo se z vás stane komunista, a to taky člověka nenasytí.

Pravdou na tomto světě je smrt, že? Život, to je opojení, lež . . . Je to choulostivé, ale naprosto nutné. Člověk lze zrovna tak, jak dýchá.

Věda, to je vlastně snaha pochopit, a na tom, aby pochopili, záleží lidem tak velice zřejmě jenom proto, že mají ze všeho strach. Podívejte se na zvířata; ta se nesnaží pochopit, protože nemají takový strach jako my. My, my řijeme v děsném strachu; drží nás to od narození do smrti. A to nás nutí přemýšlet, to nás nutí pěstovat vědu, jak tomu říkáte. Nejmilostnější lidé jsou největší strážpytliví. Vznesená, ušlechtilá není inteligence, nýbrž strach. Dělat do kalhot, to je, madame, začátek geniality.

DĚKUJEME VÁM

Děkujeme Vám všem a každému zvláště za Vaši obranu dobré věci a dobré práce.

Petici, kterou podáváme vládě proti zrušení správkáren, podepsalo

6 milionů lidí.

Je to rozhodná většina pracujících občanů naší republiky.

Je to hlas lidu.

**Hlasovali jste pro hospodářský pokrok.
Hlasovali jste proti krizi a drahotě.**

19.září skončili jsme podpisovou akcí.

Děkujeme Vám jménem 30.000 spolupracovníků v prodejnách, správkárnách a dílnách.

Děkujeme Vám jménem tisíců dodavatelů a jejich zaměstnanců.

Po prvé jste v našem státě promluvili Vy - spotřebitelé.

Věříme, že Váš hlas bude slyšen a zvážen.

Budeme Vám dále věrně sloužiti dobrým zbožím a správkami.

Aota